

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105004/I/2019/36069387447728644

**OSOBY BEZ ŠTÁTNEJ PRÍSLUŠNOSTI A ICH OCHRANA
NORMAMI MEDZINÁRODNÉHO PRÁVA**

Diplomová práca

2019

Bc. Evelyn Orbán

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105004/I/2019/36069387447728644

**OSOBY BEZ ŠTÁTNEJ PRÍSLUŠNOSTI A ICH OCHRANA
NORMAMI MEDZINÁRODNÉHO PRÁVA**

Diplomová práca

Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Študijný odbor: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodného práva

Vedúci záverečnej prác: Dorota Harakaľová, Ing. Mgr. PhD.

Bratislava 2019

Bc. Evelyn Orbán

Čestné vyhlásenie

**Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne
a že som uviedla všetku použitú literatúru.**

Dátum: 29.03.2019

.....

Zadanie záverečnej práce

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa chcela pod'akovať mojej vedúcej diplomovej práce Ing. Mgr. Dorote Harakaľovej, PhD. za pripomienky, cenné rady a usmernenie, ktoré mi poskytla pri vypracovaní diplomovej práce.

Abstrakt

ORBÁN, Evelyn: Osoby bez štátnej príslušnosti a ich ochrana normami medzinárodného práva – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodného práva – Ing. Mgr. Dorota Harakaľová, PhD.: FMV, 2019, 68.s.

Cieľom záverečnej práce je na základe vybratých prípadov pred medzinárodnými rozhodovacími orgánmi poukázať na ochranu práv osôb bez štátnej príslušnosti normami medzinárodného práva. Práca je rozdelená do troch kapitol. Prvá kapitola je venovaná vymedzeniu pojmov štátne občianstvo a osoby bez štátnej príslušnosti. Ďalej sa zaoberá ochranou osôb bez štátnej príslušnosti na univerzálnej a regionálnej úrovni a rozoberá rozhodovacie orgány, kompetentné riešiť porušenie ľudských práv, vrátane porušenia ľudských práv osôb bez štátnej príslušnosti. V druhej kapitole sa charakterizuje cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania. Záverečná kapitola sa zaoberá analýzou vybratej medzinárodnej judikatúry týkajúcej sa porušenia práv osôb bez štátnej príslušnosti.

Kľúčové slová: štátna príslušnosť, osoby bez štátnej príslušnosti, medzinárodná judikatúra, ochrana práv apolitov, ľudské práva

Abstract

ORBÁN, Evelyn: Stateless Persons and their Protection by standards of International Law – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Law – Ing. Mgr. Dorota Harakaľová, PhD.: FMV, 2019, 68 s.

The aim of the final thesis is to point out the protection of the rights of stateless persons by the norms of international law on the basis of selected cases before international decision-making bodies. The work is divided into three chapters. The first chapter is devoted to the definition of the concepts of citizenship and stateless persons. The thesis also deals with the protection of stateless persons at the universal and regional level and discusses decision-making bodies which are competent to deal with human rights violations, including violations of the human rights of stateless persons. The second chapter characterizes the objectives, the methodology and the methods of the research of the thesis. The final chapter deals with the analysis of selected international case law concerning the violation of the rights of stateless persons.

Keywords: nationality, stateless persons, international case law, protection of the rights of stateless persons, human rights

Obsah

Úvod.....	8
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma i v zahraničí.....	10
1.1 Štátne občianstvo.....	10
1.1.1 Nadobudnutie štátneho občianstva.....	13
1.1.2 Strata a zánik štátneho občianstva.....	15
1.2 Osoby bez štátnej príslušnosti.....	16
1.3 Ochrana práv osôb bez štátnej príslušnosti.....	19
1.4 Rozhodovacie orgány.....	25
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania.....	31
3 Osoby bez štátnej príslušnosti – vybrané medzinárodné judikatúry.....	33
3.1 <i>Kurić a ostatní proti Slovinsku</i>	35
3.1.1 Historické pozadie prípadu.....	35
3.1.2 Individuálne okolnosti žalobcov.....	37
3.1.3 Prvé súdne konanie.....	38
3.1.4 Súdne konanie pred Veľkou komorou Európskeho súdu pre ľudské práva....	40
3.1.5 Situácia po rozsudku.....	44
3.2 <i>Núbijské deti proti Keni</i>	46
3.2.1 Skutkové okolnosti prípadu.....	47
3.2.2 Odôvodnenie sťažnosti pred Africkým výborom expertov na práva a záujem dieťaťa.....	48
3.2.3 Rozhodovací proces pred Africkým výborom expertov na práva a záujem dieťaťa.....	50
3.2.4 Situácia po rozsudku.....	54
Záver.....	57
Zoznam použitej literatúry.....	59

Úvod

Štátne občianstvo je trvalý právny záväzok medzi štátom a fyzickou osobou, z ktorého vyplývajú práva aj povinnosti pre obe strany. Na základe Všeobecnej deklarácie ľudských práv každý má právo na štátoobčiansky vzťah s nejakým štátom, teda na štátnu príslušnosť. Tento jedinečný vzťah medzi štátom a jeho občanom je základným ľudským právom každého jedinca.

Napriek tejto skutočnosti aj v dnešnej dobe sú milióny ľudí bez štátneho občianstva, ich počet sa odhaduje na viac ako 10 miliónov. Osoby, ktoré nie sú podľa zákonov žiadneho štátu považované za občanov daného štátu, sú osobami bez štátnej príslušnosti, inými slovami sú apoliti alebo bezdomovci. Tieto osoby nie sú občanmi žiadneho štátu, nemajú identifikačné dokumenty, nemôžu cestovať, v mnohých štátoch nemajú poskytnuté sociálne a zdravotné zabezpečenie a nemajú prístup k vzdelaniu.

K stavu bez štátnej príslušnosti môže dôjsť z rôznych dôvodov, ako diskriminácia národnostných, etnických alebo náboženských skupín, diskriminácia na základe pohlavia, vznik nových štátov alebo konflikt zákonov.

Z toho dôvodu stav bez štátneho občianstva je neželaný stav a medzinárodné spoločenstvo sa pomocou rôznych dohovorov, paktov a deklarácií na univerzálnej a regionálnej úrovni snaží zlepšiť situáciu a znížiť počet apolitov vo svete. Kľúčovým aktérom je v tejto oblasti na univerzálnej úrovni Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov, ktorý má za úlohu pomáhať osobám bez štátnej príslušnosti, poskytovať medzinárodnú ochranu a eliminovať stav apolitizmu. Aj mnohé iné medzinárodné organizácie na ochranu ľudských práv sa snažia zlepšiť situáciu bezdomovcov. Avšak je potrebné, aby existovala politická vôľa aj na vnútroštátnej úrovni, nie len na medzinárodnej.

Téma diplomovej práce je z uvedených dôvodov veľmi aktuálna. Je to problematika, ktorá si zaslúži náležitú pozornosť tvorcov politík, odbornej i laickej verejnosti na národnej i medzinárodnej úrovni. Právne postavenie apolitov je veľmi zložitá, ktorá si vyžaduje spoluprácu medzinárodného spoločenstva, medzinárodných organizácií s medzinárodnými a mimovládnymi organizáciami, s miestnymi občianskymi spoločnosťami, národnými inštitúciami pre ľudské práva a s právnymi združeniami na miestnej úrovni.

Cieľom diplomovej práce je na základe vybraných prípadov pred medzinárodnými rozhodovacími orgánmi poukázať na ochranu práv osôb bez štátnej príslušnosti normami medzinárodného práva. Prvá kapitola je zameraná na zadefinovanie základných pojmov – štátne občianstvo a osoby bez štátneho občianstva, charakteristiku ochrany práv osôb bez štátnej príslušnosti na medzinárodnej úrovni a rozhodcovských orgánov zaoberajúcich sa

ochranou ľudských práv, v rámci právami osôb bez štátnej príslušnosti. Zámerom ďalšej časti je pomocou analýzy konkrétnych rozhodcovských konaní pred medzinárodnými rozhodcovskými orgánmi poukázať na ochranu práv osôb normami medzinárodného práva. V prvej časti tretej kapitoly analyzujeme rozhodcovské konanie pred Európskym súdnom pre ľudské práva – Kuruć a ostatní proti Slovinsku, a v druhej časti rozhodcovské konanie pred Africkým výborom expertov na práva a záujem dieťaťa – Inštitút pre ľudské práva a rozvoj v Afrike a Open Society Justice Initiative v mene núbijských detí proti Keni.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma i v zahraničí

Cieľom našej práce je na základe vybratých prípadov pred medzinárodnými rozhodovacími orgánmi poukázať na ochranu práv osôb bez štátnej príslušnosti normami medzinárodného práva. Za účelom naplnenia tohto cieľa v prvej kapitole vymedzíme základné pojmy súvisiace s danou problematikou, ako štátne občianstvo a osoby bez štátneho občianstva; poukážeme na ochranu práv osôb bez štátnej príslušnosti a následne priblížime medzinárodné rozhodovacie orgány kompetentné v danej problematike.

1.1 Štátne občianstvo

Štátnym občianstvom, resp. štátnou príslušnosťou sa považuje trvalý právny záväzok medzi fyzickou osobou a štátom. Pre obe strany tento vzťah prináša práva a povinnosti, ktoré nie sú v medzinárodnom práve jednotne definované. Všeobecne sa uvádza, že ich obsah sa bude v jednotlivých krajinách líšiť podľa ich politického systému a histórie.¹ Mráz (2011) definuje štátne občianstvo ako „trvalý politicko-právny záväzok fyzických osôb s určitým štátom, z ktorého pre nich vyplýva určitý okruh práv a povinností verejného charakteru, najmä právo účasti na politickej moci.“² Medzinárodný súdny dvor vo svojom rozsudku v prípade Nottebohm charakterizoval štátne občianstvo ako jedinečný právny vzťah, ktorý fyzická osoba má len so štátom, ktorý jej udelil štátnu príslušnosť.³ Okrem existencie vzájomných práv a povinností vyplývajúce z tohto právneho konceptu, štátne občianstvo autori opisovali ako vzťah, ktorého základom je skutočnosť pripútanosti, spojenie záujmov a citov. Treba zdôrazniť, že štátne občianstvo je príslušnosť občana k štátu a je potrebné tento právny termín rozlišovať od národnosti⁴, ktorá je definovaná ako príslušnosť osoby k národu, národnostnej alebo etnickej menšine.

Štátne občianstvo je formálny vzťah medzi fyzickou osobou a štátom, z ktorého pre nich vyplývajú rôzne práva a povinnosti. Na občanov štátu sa vzťahujú zákony daného štátu nielen vo vnútri štátu ale aj v cudzine alebo na širom mori. Úprava štátoobčianskeho vzťahu

¹Mantu, Sandra, 2015. Contingent Citizenship : The Law and Practice of Citizenship Deprivation in International, European and National Perspectives. [online] [cit. 09.11.2018]. Dostupné na internete: <http://ebookcentral.proquest.com/lib/ntuuk/detail.action?docID=4003939>.

²Mráz, Stanislav. 2011. *Medzinárodné právo verejné*. Bratislava: Ekonóm. s. 87

³Vršanský, Peter Valuch, Jozef. 2016. *Medzinárodné právo verejné: osobitná časť*. Bratislava: Wolters Kluwer.

⁴Mokrá, Lucia. 2012. *Občianstvo Európskej únie - základné subjektívne verejné právo*. Bratislava: EURO-PROFI.

je inštitútom vnútroštátneho práva, avšak tieto vzťahy upravuje aj medzinárodné právo. Je v právomoci štátu, ako súčasť jeho suverenity, stanovovať podmienky získania alebo straty štátneho občianstva. Avšak jurisdikcia štátu v tejto oblasti musí byť v súlade s medzinárodnými zmluvami a medzinárodnou obyčajou. Medzinárodné právo následne určuje vzťah občana jedného štátu k ostatným štátom. Štáty v medzinárodnom spoločenstve sú povinné nezasahovať do vnútroštátnych záležitostí týkajúcich sa aj štátneho občianstva ako prejav rešpektovania suverenity daného štátu. Na druhej strane ale musí byť splnená podmienka užšieho vzťahu osoby k štátu (zásada efektivity), aby ich štátoobčiansky vzťah bol medzinárodne uznaný.⁵

Pre plné využitie výhod vyplývajúcich z medzinárodného práva je pre jednotlivca potrebné aby mal štátne občianstvo. Na základe vnútroštátneho a medzinárodného práva z občianstva vyplývajú nasledovné práva:⁶

- právo na poskytnutie diplomatickej ochrany svojho štátu,
- právo pobytu na území štátu, ktorého je občanom,
- právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí (aktívne alebo pasívne),
- právo na dodržiavanie ľudských práv,
- ostatné výhody vyplývajúce občanovi z vnútroštátneho práva (napr. sociálne a zdravotné zabezpečenie).

Zo štátoobčianskeho vzťahu vyplývajú aj povinnosti pre občana tak ako aj pre štát. Medzi všeobecné povinnosti občana daného štátu zaraďujeme vernosť k štátu, brannú povinnosť, dodržiavanie právnych povinností doma i v cudzine a na širom mori. Aj pre štát vyplývajú zo štátoobčianskeho vzťahu povinnosti, ako povinnosť poskytnúť ochranu svojím občanom, zabezpečiť dodržiavanie ľudských práv, ako aj sociálne a zdravotné zabezpečenie. Teda práva štátneho občana vytvárajú povinnosti pre štát na ich dodržanie.

Z pohľadu medzinárodného práva významným privilegiom štátnych občanov je právo na diplomatickú ochranu svojho štátu. Diplomatická ochrana sa uplatňuje na základe noriem obyčajového práva.⁷ V roku 2006 vznikla kodifikácia tejto štátnej ochrany, kde sa definovala diplomatická ochrana ako „ odvolanie sa žalujúceho štátu prostredníctvom

⁵Klučka, Ján. 2011. *Medzinárodné právo verejné: (všeobecná a osobitná časť)*. 2. dopln. a preprac. vyd. Bratislava: Iura Edition.

⁶Mokrá, Lucia. 2012. *Občianstvo Európskej únie - základné subjektívne verejné právo*. Bratislava: EURO-PROFI.

⁷Vršanský, Peter Valuch, Jozef. 2016. *Medzinárodné právo verejné: osobitná časť*. Bratislava: Wolters Kluwer.

diplomatického konania alebo iným spôsobom mierového riešenia sporov, zodpovednosti iného štátu za ujmu spôsobenú medzinárodne neoprávneným činom tohto štátu fyzickej alebo právnickej osobe, ktorá je štátnym príslušníkom žalujúceho štátu.“⁸ Pred uplatnením práva na diplomatickú ochranu musia byť splnené dve zásadné podmienky:

- osoba musí byť štátnym príslušníkom žalujúceho štátu kontinuálne od spôsobenia ujmy až po vznesenie nároku,
- musia byť využité všetky dostupné vnútroštátne opravné prostriedky na riešenie ujmy, až na určité výnimky (napr. ak nie sú dostupné opravné prostriedky alebo ak nie sú účinné).

Každý suverénny štát má právo poskytnúť svojmu občanovi po splnení uvedených podmienok diplomatickú ochranu, avšak to nie je jeho povinnosťou.⁹ Podľa Návrhu článkov o diplomatickej ochrane z roku 2006 štáty môžu poskytnúť diplomatickú ochranu aj bezdomovcom a utečencom. V tomto prípade štátoobčiansky vzťah je nahradený legálnym a obvyklým pobytom na území štátu, ktorý platí pri spôsobení ujmy a aj počas vznesenia nároku. Treba podotknúť, že apoliti a utečenci nemajú právo na diplomatickú ochranu, len im štát, v ktorom majú legálny a obvyklý pobyt, môže túto možnosť poskytnúť.¹⁰

Na uznanie štátoobčianskeho vzťahu medzinárodným právom, ako už bolo spomenuté vyššie, je potrebné, aby medzi štátom a občanom daného štátu bol užší vzťah tzv. genuine link. V prípade, že neexistuje genuine link medzi štátom a občanom daného štátu, medzinárodné právo neuznáva tento štátoobčiansky vzťah a nie je možné uplatňovať diplomatickú ochranu. Známy prípad na absenciu úzkeho vzťahu medzi štátom a jeho občanom je prípad Nottebhom z roku 1955. Medzinárodný súd v rozsudku vyhlásil, že len to štátne občianstvo je považované za účinné a uznané inými štátmi, ktoré je v súlade s požiadavkami a existuje preukázateľný úzky vzťah medzi občanom a štátom. Až po splnení týchto požiadaviek je jedinec spôsobilý žiadať o ochranu svojho štátu.¹¹

Podľa Klučka (2010) za úzky vzťah medzi štátom a jeho štátnym občanom sa považuje narodenie dieťaťa rodičom, ktorí majú občianstvo daného štátu (ius sanguinis) alebo ak sa dieťa narodí na území štátu, bez ohľadu na štátne občianstvo rodičov (ius soli),

⁸United Nations, 2006. *Draft articles on Diplomatic Protection*. [online]. [cit. 19.02.2019]. Dostupné na internete: http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_8_2006.pdf

⁹Vršanský, Peter Valuch, Jozef. 2016. *Medzinárodné právo verejné: osobitná časť*. Bratislava: Wolters Kluwer.

¹⁰Klučka, Ján. 2011. *Medzinárodné právo verejné: (všeobecná a osobitná časť)*. 2. dopln. a preprac. vyd. Bratislava: Iura Edition.

¹¹Čepelka, Čestmír a Šturma, Pavel. 2003. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: Eurolex Bohemia.

sobáš cudzinca s osobou, ktorá je štátnym občanom daného štátu, adopcia maloletého cudzinca občanmi daného štátu a podobne. Je potrebné zdôrazniť, že vlastníctvo majetku, či hnutel'ného alebo nehnuteľného, v určitom štáte sa nepovažuje za užší vzťah.

1.1.1 Nadobudnutie štátneho občianstva

Štátne občianstvo je možné nadobudnúť narodením, naturalizáciou alebo opciou.¹² Podmienky nadobudnutia štátneho občianstva sú upravené vnútroštátnym právom s určitými obmedzeniami vyplývajúcimi z medzinárodného práva. Štáty môžu byť viazané pravidlami obyčajových práv alebo partikulárnych dohôd.¹³ Následne sa medzinárodné právo zaoberá len otázkami vyplývajúcimi už zo samotného štátneho občianstva.

Občianstvo získané narodením je jeden z najčastejších spôsobov a označuje sa ako pôvodný spôsob nadobudnutia štátneho občianstva. Právna úprava tohto spôsobu nadobudnutia občianstva nie je jednotná, existujú dva princípy – *ius sanguinis* (princíp práva krvi) a *ius soli* (princíp práva teritória). Princíp práva krvi vychádza zo štátneho občianstva rodičov a princíp práva teritória z miesta narodenia dieťaťa. To znamená, že pri princípe *ius sanguinis* nezáleží na mieste narodenia a pri princípe *ius soli* na štátnom občianstve rodičov. Striktné dodržiavanie jedného alebo druhého princípu spôsobuje nežiadajúce dôsledky, ako dvojité štátne občianstvo alebo bezdomovectvo.

Prvá situácia môže nastať v prípade, ak dieťa sa narodí cudzincom v krajine, kde platí princíp *ius soli* a krajina rodičov uplatňuje *ius sanguinis*. V prípade, ak cudzincom sa narodí dieťa v krajine s princípom práva krvi a ich domovská krajina udeľuje štátne občianstvo pri narodení na základe princípu teritória, dieťa ostáva bez štátneho občianstva – vzniká bezdomovectvo. Avšak môže sa vyskytnúť situácia, kedy sa dieťa narodí cudzincom v štáte, kde sa uplatňuje právo teritória a domovská krajina rodičov udeľuje štátne občianstvo na základe práva krvi. V tomto prípade dieťa sa stáva bipolitom, má dvojité štátne občianstvo.¹⁴

V niektorých štátoch sa používa aj kombinovaný princíp dvoch spomenutých princípov. S týmto zmiešaným systémom je možné eliminovať nežiadajúce účinky uplatňovania výlučne len jedného princípu. Vo väčšine krajín Európy štátne občianstvo pri

¹²Mráz, Stanislav. 2011. *Medzinárodné právo verejné*. Bratislava: Ekonóm.

¹³Potočný, Miroslav a Jan, Ondřej. 2006. *Mezinárodní právo veřejné : zvláštní část*. Praha: C.H. Beck.

¹⁴Čepelka, Čestmír a Šturma, Pavel. 2003. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: Eurolex Bohemia.

narodení je udeľované na základe práva krvi.¹⁵ Je potrebné spomenúť, že pri uplatňovaní princípu *ius sanguinis* existujú rôzne pravidlá. V niektorých krajinách rozhodujúcim faktorom v otázke udeľovania štátneho občianstva pri narodení je štátne občianstvo len otca, len matky alebo oboch rodičov, prípadne status jedného z nich bez konkrétnej definície.¹⁶

Princíp práva teritória je používaný v Amerike (s určitými výnimkami v krajinách Karibiku a Južnej Ameriky), v Lesothe, Tanzánii a v Pakistane. V niektorých prípadoch aj v Čade, Guinea-Bissau, v Azerbajdžane a v Luxemburgu.¹⁷ Kombinovaný princíp je uplatňovaný napríklad v USA¹⁸, Kanade¹⁹, Izraeli²⁰ ale aj v európsky krajinách ako Írsko²¹, či Nemecko²².

Ostatné druhy nadobudnutia štátneho občianstva sa považujú za odvodené, v užšom zmysle slova sú označované pod termínom naturalizácia.²³ Nadobudnutie štátneho občianstva naturalizáciou sa uskutočňuje na základe prejavenia vôle osoby a spôsobom predpísaným právnym poriadkom daného štátu. V širšom zmysle patrí sem aj získanie štátneho občianstva sobášom alebo osvojením. Tieto formy nadobudnutia štátneho občianstva v prípade, že sa uskutočnia bez prejavenia vôle jedinca môžeme označiť aj ako nedobrovoľná naturalizácia.²⁴ Na základe vnútroštátneho práva v niektorých krajinách žena pri sobáši automaticky získava štátnu príslušnosť manžela, adoptované dieťa štátnu príslušnosť adoptívnych rodičov.

Pri nadobudnutí občianstva opciou je voľba jedinca, ktoré štátne občianstvo praje nadobudnúť. Opcia sa uskutočňuje v prípade sukcesie alebo cesie štátov. Opcia môže byť

¹⁵Business Insider. 2018. *More than 30 other countries recognize birthright citizenship — here's the full list*. [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: <https://www.businessinsider.com/countries-that-recognize-birthright-citizenship-jus-soli-2018-10>

¹⁶ Brownlie, Ian. 2013. *Princípy medzinárodného verejného práva*. Bratislava: Paneurópska škola práva..

¹⁷Business Insider. 2018. *More than 30 other countries recognize birthright citizenship — here's the full list*. [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: <https://www.businessinsider.com/countries-that-recognize-birthright-citizenship-jus-soli-2018-10>

¹⁸U.S. Citizenship and Immigration Services, 2019. *United States Citizens at Birth* (INA 301 and 309). [online]. [cit. 18.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.uscis.gov/policymanual/HTML/PolicyManual-Volume12-PartH-Chapter3.html>

¹⁹Government of Canada, 2019. *Citizenship Act*. [online]. [cit. 18.03.2019]. Dostupné na internete: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-29/page-1.html#h-3>

²⁰State of Israel, 2001. *Acquisition of Israeli Nationality*. [online]. [cit. 18.03.2019]. Dostupné na internete: <https://mfa.gov.il/MFA/MFA-Archive/2001/Pages/Acquisition%20of%20Israeli%20Nationality.aspx>

²¹Government of Ireland, 1956. *Irish Nationality and Citizenship Act*. [online]. [cit. 18.03.2019]. Dostupné na internete: <http://www.irishstatutebook.ie/eli/1956/act/26/enacted/en/print>

²²Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz, 2016. *Staatsangehörigkeitsgesetz (StAG)*. [online]. [cit. 18.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.gesetze-im-internet.de/stag/BJNR005830913.html>

²³Klučka, Ján. 2011. *Medzinárodné právo verejné: (všeobecná a osobitná časť)*. 2. dopln. a preprac. vyd. Bratislava: Iura Edition.

²⁴Brownlie, Ian. 2013. *Princípy medzinárodného verejného práva*. Bratislava: Paneurópska škola práva.

upravená dvoma spôsobmi – vnútroštátnym alebo medzinárodným právom.²⁵ Nadobudnutie štátneho občianstva opciou v zmysle vnútroštátneho práva je prejavom vôle jedinca prostredníctvom voľby medzi niekoľkými štátnymi príslušnosťami nástupníckych štátov. K opcii upravenej medzinárodným právom dochádza pri zmene štátnej zvrchovanosti nad určitým územím, ktorá je vykonaná spravidla medzinárodnou zmluvou. Mokrá (2012) zaraďuje medzi nadobúdanie štátneho občianstva aj získanie občianstva určením otcovstva, navrátením, presídlením.²⁶

Medzi kuriózne prípady patrí aj získanie štátnej príslušnosti vymenovaním za pedagóga na univerzite.²⁷ Štátne občianstvo je možné nadobudnúť aj za zásluhy, za významný prínos pre štát v oblasti športovej, vedeckej, sociálnej, umeleckej, kultúrnej alebo hospodárskej.²⁸ K zvláštnym spôsobom nadobudnutia štátneho občianstva podľa Brownlieho (2013) patrí jeho udelenie členom etnickej skupiny patriacich k obyvateľstvu krajiny, ktorí sa nachádzajú mimo územia štátu.²⁹ Sem môžeme ešte zaradiť štátne občianstva nadobudnuté kúpou hnuteľného alebo nehnuteľného majetku v štáte. Avšak treba zdôrazniť, že v týchto prípadoch efektívnosť štátneho občianstva je otázne na základe možnej absencie úzkeho vzťahu.

1.1.2 Strata a zánik štátneho občianstva

V zmysle zaužívanej medzinárodnej praxe a vnútroštátneho práva krajín existuje viacero foriem straty alebo zániku štátneho občianstva. Občan môže stratiť štátne občianstvo z vlastnej iniciatívy alebo z podnetu štátu na základe vnútroštátnych zákonov. V oboch prípadoch o odobratie štátnej príslušnosti rozhoduje samotný štát ale musia dodržiavať zásadu zákazu diskriminácie.³⁰ Podmienky straty štátneho občianstva nie sú rovnaké vo všetkých štátoch. Ak občan stratí pôvodné štátne občianstvo, nie je isté, že nadobudne iné štátne občianstvo,³¹ čo prispieva k vzniku bezdomovectva.

²⁵Vršanský, Peter Valuch, Jozef. 2016. *Medzinárodné právo verejné: osobitná časť*. Bratislava: Wolters Kluwer.

²⁶Mokrá, Lucia. 2012. *Občianstvo Európskej únie - základné subjektívne verejné právo*. Bratislava: EURO-PROFI

²⁷Brownlie, Ian. 2013. *Princípy medzinárodného verejného práva*. Bratislava: Paneurópska škola práva.

²⁸Štefánčík, Radoslav, a Lenč, Jozef, 2011. *Migračná politika národných štátov*. Trnava : Slovenská spoločnosť pre regionálnu politiku.

²⁹Ibid.

³⁰Vršanský, Peter Valuch, Jozef. 2016. *Medzinárodné právo verejné: osobitná časť*. Bratislava: Wolters Kluwer.

³¹Klučka, Ján. 2011. *Medzinárodné právo verejné: (všeobecná a osobitná časť)*. 2. dopln. a preprac. vyd. Bratislava: Iura Edition.

Najevidentnejšou formou zániku štátneho občianstva je z dôvodu smrti občana. Stratíť občianstvo je možné na žiadosť (prepustenie) občana, nadobudnutím nového štátneho občianstva, uzavretím manželstva, zmenou štátnej zvrchovanosti nad určitým územím (opcia) alebo z dôvodu vojny. Strata štátneho občianstva môže nastať aj z dôvodu dlhodobého zdržiavania sa občana v zahraničí. V tomto prípade sa jedná o stratu štátnej príslušnosti na základe prepadnutia platnosti štátneho občianstva.³² V niektorých prípadoch môže dôjsť k strate občianstva odňatím, z dôvodu získania štátneho občianstva podvodným konaním. Európsky dohovor o občianstve vymedzuje aj ďalšie prípady, kedy neplatí zákaz odňatia štátneho občianstva. Medzi nimi patrí strata občianstva v prípade:

- „dobrovoľnej služby v zahraničných ozbrojených silách,
- nedostatočnej skutočnej väzby medzi zmluvným štátom a občanom s obvyklým pobytom v zahraničí,
- ak je počas nepľnoletosti dieťaťa ustanovené, že predbežné podmienky určené vnútroštátnou právnou normou, ktoré viedli k nadobudnutiu občianstva zmluvného štátu zo zákona, už ďalej nespĺňa,
- adopcie dieťaťa, ak dieťa nadobudne alebo má cudzie občianstvo jedného adoptívneho rodiča alebo oboch adoptívnych rodičov.“³³

Avšak treba poznamenať, že nie je možné odňať štátne občianstvo, ak by sa na základe tohto právneho aktu osoba stala apolitom. Výnimku tvorí štátne občianstvo nadobudnuté podvodným konaním.

1.2 Osoby bez štátnej príslušnosti

Všeobecná deklarácia ľudských práv v článku 15 ustanovuje, že „každý má právo na štátnu príslušnosť“.³⁴ Týmto medzinárodné spoločenstvo uznalo, že každý jedinec má právo na štátoobčiansky vzťah s nejakým štátom, teda má právo na štátne občianstvo. Inými

³²Čepelka, Čestmír a Šturma, Pavel. 2003. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: Eurolex Bohemia.

³³ *Európsky dohovor o občianstve*, 1997. [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: [http://eudo-citizenship.eu/NationalDB/docs/SLK%20418%202000%20\(original\).pdf](http://eudo-citizenship.eu/NationalDB/docs/SLK%20418%202000%20(original).pdf)

³⁴OSN. 1948. *Všeobecná deklarácia ľudských práv*. [online]. [cit. 02.11.2018]. Dostupné na internete: <https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2012/06/UDHRvSVK.pdf>

slovami, medzinárodné právo jasne hovorí, že je potrebné vyhnúť sa bezštátnosti. Napriek tejto skutočnosti na svete sa nachádza viac ako 10 miliónov³⁵ osôb bez štátnej príslušnosti.

Dohovor o právnom postavení osôb bez štátnej príslušnosti z roku 1954 v článku 1 definuje osobu bez štátnej príslušnosti ako „osobu, ktorá nie je podľa zákonov žiadneho štátu považovaná za občana takéhoto štátu“.³⁶ Na základe tejto definície, aby osoba mohla byť označená za osobu bez štátnej príslušnosti, je potrebné aby potvrdila, že nemá trvalo právny záväzok so žiadnym štátom.³⁷ V medzinárodnom práve jedinci bez štátneho občianstva sú označovaní pojmom bezdomovci (apoliti, apatridovia). Tieto osoby sa mohli ocitnúť v statuse osôb bez štátnej príslušnosti z rôznych dôvodov. Slovo bezdomovec z právneho hľadiska v štátoobčianskom vzťahu je potrebné rozlišovať od sociálneho statusu bezdomovectva, od osoby bez domova, príbytku.

K stavu bezdomovectva dochádza najmä z dôvodu nesúladu vnútroštátnej právnej úpravy nadobudnutia a straty štátneho občianstva v jednotlivých krajinách. Stratili svoje pôvodné štátne občianstvo a nenadobudli iné. Existujú aj prípady, kedy jedinci vôbec nemali štátne občianstvo, narodili sa rodičom bezdomovcom na území štátu³⁸, kde platí nadobudnutie štátneho občianstva princípom *ius sanguinis*. K bezštátnosti môže dôjsť aj z rôznych iných dôvodov, ktoré sme rozoberali v predošlej časti našej práce.

Apoliti podliehajú jurisdikcií štátu, na ktorého území sa nachádzajú, avšak práva vyplývajúce zo štátoobčianskeho vzťahu im neprináležia. Nemôžu sa zúčastňovať politického života krajiny, nemajú právo na diplomatickú ochranu, majú obmedzený prístup k zdravotným a sociálnym službám danej krajiny. Štáty môžu takýmto osobám odmietnuť vstup na svoje územie.

Z pohľadu vlastníctva štátneho občianstva je potrebné rozlišovať *de iure* a *de facto* apolitov. Vyššie uvedená definícia bezdomovcov v Dohovore o právnom postavení osôb bez štátnej príslušnosti z roku 1954 sa týka osôb bez štátnej príslušnosti *de iure*. *De facto* osoby bez štátnej príslušnosti sú osoby, ktoré majú štátne občianstvo ale sú *de facto* považované za apolitov. Sú to osoby, ktoré sa nachádzajú mimo územia krajiny ich štátneho občianstva a nie sú schopné alebo z oprávnených dôvodov ochotné využívať ochranu tejto krajiny.³⁹

³⁵UNHCR. 2019. *Ending Statelessness*. [online]. [cit. 18.02.2019].Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/stateless-people.html>

³⁶206/2001 Z.z. - o uzavretí Dohovoru o právnom postavení osôb bez štátnej príslušnosti [online] [cit. 02.11.2018].Dostupné na internete: <https://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/51454/1/2>

³⁷ Achiron, Marily.2005. *Štátna príslušnosť a osoby bez štátnej príslušnosti: (Občianstvo a bezštátnosť) : príručka pre poslancov parlamentu*. Ženeva: Medziparlamentná únia,.

³⁸Mráz, Stanislav. 2011. *Medzinárodné právo verejné*. Bratislava: Ekonóm.

³⁹Massey, Hugh. 2010. *UNHCR and De Facto Statelessness*. Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees. [online] [cit. 02.11.2018]. Dostupné na internete: <http://www.unhcr.org/4bc2ddeb9.pdf>

Sú to osoby, ktoré majú štátnu príslušnosť podľa medzinárodného práva, ale ich štátna príslušnosť nie je efektívna, osoby nemajú užší vzťah so štátom, ktorý im udelil občianstvo. Sem patria aj osoby, ktoré nemôžu preukázať alebo nie je možné overiť ich štátnu príslušnosť. Medzi de facto apolitov zaradujeme aj osoby, ktoré pri sukcesii štátu majú ešte štátne občianstvo pôvodného štátu, ešte nenadobudli štátne občianstvo nastupujúceho štátu. De facto bez štátnej príslušnosti je osoba, ktorá má nárok na výhody vyplývajúce zo štátoobčianskeho vzťahu ale nie je z rôznych dôvodov schopná využívať tieto výhody.⁴⁰ V konečnom dôsledku je akoby bez štátnej príslušnosti. Avšak je potrebné rozlišovať de facto apolitov a osoby s dočasným nedostatkom diplomatickej a konzulárnej ochrany svojej krajiny z dôvodov, ako napríklad vojenská okupácia zahraničnou mocou alebo absencia diplomatického uznania krajiny.

Pri problematike osôb bez štátnej príslušnosti je žiadúce okrajovo spomenúť aj utečencov. Napriek tomu, že všetci utečenci sú bez štátnej príslušnosti či už de facto alebo de iure, mnohé osoby bez štátnej príslušnosti nie sú utečencami. Z tohto dôvodu je potrebné rozlišovať apolitov od utečencov. Na pôde OSN v roku 1951 bola prijatá medzinárodne uznaná definícia utečencov. Za utečenca sa považuje osoba, ktorá „sa nachádza mimo svojho štátu a má oprávnené obavy pred prenasledovaním z rasových, náboženských a národnostných dôvodov alebo z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zastávania určitých politických názorov, nemôže prijať alebo v dôsledku uvedených obáv odmieta ochranu svojho štátu; alebo osôb bez štátneho občianstva, ktorá sa nachádza mimo štátu svojho doterajšieho pobytu v dôsledku týchto udalostí a ktorá sa tam vzhľadom na uvedené obavy nemôže alebo nechce vrátiť.“⁴¹ Keď porovnáme vyššie uvedenú definíciu apolitov a utečencov, tak určité časti sú totožné, ale z pohľadu našej práce utečencov nepovažujeme za apolitov. Medzi apolitov zaradujeme len osoby bez štátneho občianstva de iure a aj de facto, bez utečencov.

⁴⁰Weissbrodt, David a Collins, Clay. 2006. The Human Rights of Stateless Persons. In: *Human Rights Quarterly*. Vol.28(1), [online] [cit. 02.11.2018]. Dostupné na internete: pp.245-276,298-299. https://scholarship.law.umn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1416&context=faculty_articles

⁴¹Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky, 1996. *Dohovor o právnom postavení utečencov*. [online] . [cit. 19.02.2019]. Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?azyl-migracia&subor=2790>

1.3 Ochrana práv osôb bez štátnej príslušnosti

Na základe Všeobecnej deklarácie ľudských práv z roku 1948, právo na štátnu príslušnosť je základným ľudským právom. Z toho vyplýva, že každý jedinec má právo na získanie a zachovanie alebo na zmenu štátneho občianstva. Čiže štáty v tejto oblasti nemajú absolútnu právomoc, musia dodržiavať svoje záväzky v oblasti ľudských práv týkajúce sa udeľovania a straty štátnej príslušnosti.⁴² Napriek tejto skutočnosti na svete sa nachádza viac ako 10 miliónov⁴³ osôb bez štátnej príslušnosti. Týmto osobám sú v mnohých štátoch odopreté základné ľudské práva, ako napríklad prístup k vzdelaniu a k zdravotnej starostlivosti. Z toho dôvodu bolo a je potrebné sa zaoberať otázkou ochrany osôb bez štátnej príslušnosti a definovať ich práva.

Ochrana ľudských práv je definovaná na viacerých úrovniach, od univerzálnej, cez regionálnu až po národnú. Vychádzajúc z uvedeného faktu aj ochranu práv osôb bez štátnej príslušnosti môžeme charakterizovať na úrovni univerzálneho, regionálneho a národného systému.

Po prvej svetovej vojne problematika osôb bez štátnej príslušnosti bola riešená spolu s otázkou utečencov. Avšak treba poznamenať, že len niektorí apoliti sú utečencami a nie všetci utečenci sú apolitmi. Mnohé osoby bez štátnej príslušnosti nikdy neprekročili štátnu hranicu. Prvým medzinárodným pokusom o riešenie otázky štátnej príslušnosti zo strany Spoločnosti národov bol Haagsky dohovor o určitých otázkach týkajúcich sa konfliktu zákonov o štátnej príslušnosti z roku 1930.⁴⁴ V dohovore je kapitola venovaná štátnej príslušnosti vydatých žien a detí. Kapitola III definuje, že pri sobáší ženy s cudzincom je potrebné zabezpečiť, aby žena neostala bez štátneho občianstva. Naturalizácia manžela a ani zánik manželstva nemôže mať vplyv na štátnu príslušnosť ženy bez jej vyjadreného súhlasu. Signatárske krajiny sa dohodli aj na pravidlách udelenia štátnej príslušnosti deťom v rôznych prípadoch, ako napríklad: ak dieťa sa narodí osobám, ktoré požívajú diplomatickú ochranu v krajine jeho narodenia, pri naturalizácii rodičov alebo ak jeho obaja rodičia sú neznámi. Haagsky dohovor sa venuje aj špeciálnemu prípadu, ktorá sa týka deti, štátnemu občianstvu pri ich adopcií. Dohovor v závere zdôrazňuje jeho hlavný cieľ, znížiť počet osôb bez štátnej

⁴²OHCHR. 2018. *Right to a Nationality and Statelessness*. [online] [cit. 09.11.2018]. Dostupné na internete: <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Pages/Nationality.aspx>

⁴³UNHCR. 2019. *Ending Statelessness*. [online]. [cit. 18.02.2019]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/stateless-people.html>

⁴⁴League of Nations. 1930. *Convention on Certain Questions Relating to the Conflict of Nationality Law*. [online] [cit. 09.11.2018]. Dostupné na internete: <http://eudo-citizenship.eu/InternationalDB/docs/Convention%20on%20certain%20questions%20relating%20to%20the%20conflict%20of%20nationality%20laws%20FULL%20TEXT.pdf>

príslušnosti a čím teda zdôrazňuje dôležitosť súladu vnútroštátneho práva s medzinárodným právom (s medzinárodnými dohovormi, zvyklosťami a všeobecne uznávanými právnymi zásadami) v oblasti štátnej príslušnosti.

Po druhej svetovej vojne sa medzinárodné spoločenstvo začalo zaoberať už konkrétne právami osôb bez štátnej príslušnosti. V tomto období bola prijatá aj Všeobecná deklarácia ľudských práv, ktorá definuje právo každej osoby na štátne občianstvo, avšak tento dokument nie je právne záväzný.

Prvým dohovorom na univerzálnej úrovni, ktorý sa zaoberal len problematikou apolitov, bol Dohovor OSN o právnom postavení osôb bez štátnej príslušnosti z roku 1954. Dokument bol pôvodne dodatkom k Dohovoru o právnom postavení utečencov z roku 1951, dnes sa už považuje za hlavný medzinárodný nástroj na zlepšenie postavenia bezdomovcov.⁴⁵ Dohovor rieši právne postavenie apolitov a nie zníženie ich počtu.⁴⁶ Dokument definuje osobu bez štátneho občianstva, ako „osobu, ktorá nie je podľa zákonov žiadneho štátu považovaná za občana takéhoto štátu.“⁴⁷ Zmluvné štáty sa dohodli aj na negatívnej definícii týchto osôb. Dohovor sa nevzťahuje napríklad „na osoby, v súvislosti s ktorými existujú vážne dôvody domnievať sa, že:

- spáchali zločin proti mieru, vojnový zločin alebo zločin proti ľudskosti, ako sú definované v medzinárodných dokumentoch, ktoré boli vydané na účely právneho zabezpečenia proti takýmto zločinom,
- spáchali vážny nepochitický zločin mimo krajiny svojho pobytu predtým, než boli prijaté v tejto krajine,
- boli uznané za vinné z prečinov proti cieľom a zásadám Organizácie Spojených národov.“⁴⁸

Z dohovoru vplýva, že bezdomovci, ktorí sa nachádzajú na území štátu zákonne, majú právo na rovnaké zaobchádzanie ako ostatní cudzinci, v určitých oblastiach majú práva ako vlastní občania zmluvných strán. Musí im byť zabezpečený určitý minimálny štandard práv, ako prístup k súdom, sociálne zabezpečenie, verejné podpory, sloboda povolania, možnosti vzdelávania a vykonávania zárobkovej činnosti, vlastnícke práva, združovacie

⁴⁵Vršanský, Peter Valuch, Jozef. 2016. *Medzinárodné právo verejné: osobitná časť*. Bratislava: Wolters Kluwer.

⁴⁶Klúčka, Ján. *Medzinárodné právo verejné: (všeobecná a osobitná časť)*. Bratislava: Iura Edition, 2011.

⁴⁷ 206/2001 Z.z. - o uzavretí Dohovoru o právnom postavení osôb bez štátnej príslušnosti [online]. [cit. 02.11.2018]. Dostupné na internete: <https://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/51454/1/2>

⁴⁸ Ibid.

právo, na vlastnú žiadosť vystavenie osobných a cestových dokladov, sloboda pohybu, zákaz diskriminácie. Osoby bez štátnej príslušnosti okrem práv majú aj záväzky, musia dodržiavať zákony a predpisy štátu svojho pobytu. V článku 31 sa uvádza, že osoby, na ktoré sa vzťahuje tento dokument a zákonne sa zdržujú na území zmluvného štátu, nemôžu byť vyhodené z krajiny, s výnimkou prípadu ohrozenia národnej bezpečnosti a verejného poriadku.

Ďalší dôležitý dokument v tejto oblasti sa sústreďuje na zníženie počtu bezdomovcov. Medzinárodne spoločenstvo v roku 1961 prijalo Dohovor o redukovaní počtu osôb bez štátnej príslušnosti.⁴⁹ Zmluvné strany sa zaviazali udeliť štátne občianstvo deťom narodených na ich území, v prípade ak by inak ostali bez štátneho občianstva a apolitom, ktorí splnia určité vopred štátom stanovené podmienky. Taktiež sa zaviazali udeliť štátne občianstvo osobe, ktorá by inak ostala bez štátneho občianstva a narodila sa mimo územia zmluvného štátu, ale aspoň jeden z jeho rodičov má štátne občianstvo daného štátu. Článok 5 definuje, že „akákoľvek zmena osobného postavenia osoby, ako je uzatvorenie manželstva, skončenie manželstva, zistenie otcovstva, uznanie alebo adopcia“⁵⁰ nemôže spôsobiť bezštátnosť dotknutej osoby. Dohovor zakazuje odňatie štátneho občianstva, ak by sa kvôli tomu osoba stala apolitom, až na niektoré výnimky, ako napríklad štátne občianstvo získané podvodom alebo na základe nepravdivých informácií. V článku 9 zakazuje odňatie štátneho občianstva na základe diskriminácie, z rasových, etnických, náboženských alebo politických dôvodov. Ďalej dohovor objasňuje potrebu eliminácie bezdomovectva pri prechode územia zo zvrchovanosti jedného štátu na druhý štát. Dôležitou časťou uvedeného dohovoru bolo zaviazanie sa štátov poskytnúť pomoc apolitom. V článku 11 sa uvádza, že „zmluvné štáty podporia, akonáhle to bude možné [...] zriadenie inštitúcie v rámci Organizácie Spojených národov, u ktorej bude môcť osoba nárokujeť si výhody vyplývajúce z tohto dohovoru požiadať o preskúmanie svojho nároku a o pomoc pri jeho predložení príslušnému orgánu.“⁵¹

Na základe iniciatívy zmluvných štátov Dohovoru o redukovaní počtu osôb bez štátnej príslušnosti Valné zhromaždenie OSN vo svojej rezolúcii č.3274 v roku 1974 požiadalo Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR), aby dočasne vykonával funkciu uvedenú v článku 11 vyššie uvedeného dohovoru⁵² a v roku 1976 mu bola

⁴⁹192/2001 Z.z. o prijatí Dohovoru o redukovaní počtu osôb bez štátnej príslušnosti [online]. [cit. 11.11.2018]. Dostupné na internete: <https://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/51454/1/2>

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid.

⁵²United Nations General Assembly Resolution 3274. [online]. [cit. 11.11.2018].Dostupné na internete: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/738/76/IMG/NR073876.pdf?OpenElement>

definitívne zverené vykonávanie tejto činnosti.⁵³ Na základe rezolúcie Valného zhromaždenia OSN z roku 1995⁵⁴ UNHCR má za úlohu pomáhať osobám bez štátnej príslušnosti, poskytovať medzinárodnú ochranu a eliminovať stav apolitizmu. Taktiež má podporovať pristúpenie štátov k Dohovorom z roku 1954 a 1961 a poskytovať príslušné technické a poradenské služby týkajúce sa prípravy a implementácie legislatívy o štátnej príslušnosti zainteresovaným štátom. UNHCR v súčasnosti svoje aktivity v tejto oblasti rozdeľuje do štyroch kategórií: identifikácia, prevencia, znížovanie počtu a ochrana osôb bez štátnej príslušnosti.⁵⁵ Organizácia v týchto kategóriách okrem iných organizácii OSN (napr. Detský fond OSN – UNICEF, Populačný fond Spojených národov – UNFPA, Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva – OHCHR), spolupracuje aj s medzinárodnými a mimovládnymi organizáciami, miestnymi občianskymi spoločnosťami, národnými inštitúciami pre ľudské práva a právnymi združeniami.

Na univerzálnej úrovni sa ochranou práv osôb bez štátnej príslušnosti zaoberajú aj dokumenty, ktoré upravujú postavenie určitej skupiny apolitov. Nasledujúce dohovory sa zaoberajú skupinami osôb, ktoré sú považované za zraniteľné.

Dohovor o štátnom občianstve vydatých žien z roku 1957⁵⁶ vznikol z dôvodu, že existuje nesúlad medzi vnútroštátnymi predpismi jednotlivých krajín, ktoré spôsobujú pri uzavretí manželstva medzi jeho štátnym občanom a cudzincom, pri rozvedení alebo zmene štátneho občianstva manžela stratu štátneho občianstva ženy, ktorá nenadobudne nové a tým sa stáva apolitom. Ako vyplýva aj zo Všeobecnej deklarácie ľudských práv, „nikto nesmie byť svojvoľne zbavený štátnej príslušnosti a ani práva svoju štátnu príslušnosť zmeniť.“⁵⁷ Dohovor o štátnom občianstve vydatých žien vznikol s cieľom, aby ženy pri uzavretí manželstva s cudzincom mohli zachovať svoje štátne občianstvo alebo zmeniť na manželove na základe vlastnej žiadosti.

Ďalším dôležitým dokumentom na úpravu postavenia žien je Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien z roku 1979. Zmluvné strany sa zaviazali, že poskytnú ženám rovnaké práva ako mužom, zdôrazňujú rovnoprávnosť na základe nediskriminácie.

⁵³Weis, Paul. 1979. *Nationality and statelessness in international law*. Alphen aan den Rijn: Sijthoff and Noordhoff.

⁵⁴*United Nations General Assembly Resolution 50/152*. [online]. [cit. 11.11.2018]. Dostupné na internete: <http://www.un.org/documents/ga/res/50/ares50-152.htm>

⁵⁵UNHCR, 2019. *Ending Statelessness*. [online]. [cit. 22.02.2019]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/stateless-people.html>

⁵⁶*Convention on the Nationality of Married Women. 1957*. [online]. [cit. 11.11.2018]. Dostupné na internete: http://www.un.org.ua/images/Convention_on_the_Nationality_of_Married_Women_eng1.pdf

⁵⁷*Všeobecná deklarácia ľudských práv, 1948*. [online]. [cit. 11.11.2018]. Dostupné na internete: <https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2012/06/UDHRvSVK.pdf>

Dohovor obsahuje aj problematiku štátneho občianstva a zaväzuje štáty, aby ženám poskytli rovnaké práva ako mužom pri nadobudnutí, zmene alebo ponechaní štátneho občianstva. Štáty taktiež „zabezpečia, že ani manželstvo s cudzincom ani zmena štátnej príslušnosti manžela počas manželstva nezmení automaticky štátnu príslušnosť manželky, neurobí ju osobou bez štátnej príslušnosti a ani ju neprinúti prijať štátnu príslušnosť manžela.“⁵⁸ Dohovor zaručuje ženám rovnaké práva ako mužom, aj čo sa týka štátnej príslušnosti ich detí.

K osobitne chráneným osobám v tejto oblasti patria aj deti apoliti. Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach z roku 1966 upravuje práva dieťaťa, ako právo na registráciu po narodení a právo na štátne občianstvo.⁵⁹ Keďže deti predstavujú zraniteľnú skupinu, ktorá nie je schopná za seba bojovať, v roku 1989 na pôde OSN sa prijal dokument o právach detí, ktorý je najširšie prijatým dohovorom ľudských práv. Dohovor o právach dieťaťa z roku 1989 ratifikovalo 196 krajín sveta⁶⁰, okrem všetkých krajiny OSN, s výnimkou USA, aj Cookove ostrovy, Niue, Palestína a Svätá stolica.⁶¹ Štáty sa zaviazali, že všetky opatrenia týkajúce sa detí budú v súlade s najlepším záujmom detí. Deklarovali poskytovanie rovnakých práv deťom bez diskriminácie. V článku 7 aj tento dokument udeľuje deťom právo byť registrovaný po narodení, právo na meno a štátnu príslušnosť. Štáty v súlade s ich vnútroštátnym právom a medzinárodnými záväzkami majú zabezpečiť tieto práva najmä deťom, ktoré by sa inak stali apolitmi.⁶²

Vyššie uvedené dokumenty, či už v celku alebo z časti, sa zaoberajú otázkou štátnej príslušnosti na univerzálnej úrovni. Na regionálnej úrovni existuje taktiež viacero dokumentov, ktoré obsahujú právnu úpravu štátnej príslušnosti. Tieto dokumenty posilňujú právny rámec štátnej príslušnosti v určitých regiónoch.

Na americkom kontinente v roku 1969 bol prijatý dokument Americký dohovor o ľudských právach. Dohovor uvádza, že každý má právo na štátnu príslušnosť a má nárok na občianstvo toho štátu, na ktorom sa narodil, ak nemá právo na žiadnu inú štátnu

⁵⁸ *Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, 1987.* [online]. [cit. 11.11.2018]. Dostupné na internete: https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2012/06/CEDAW_1979.pdf

⁵⁹ *Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, 1966.* [online]. [cit. 11.11.2018]. Dostupné na internete: <https://www.amnesty.sk/wp-content/uploads/2012/01/Medzin%C3%A1rodn%C3%BD-pakt-o-ob%C4%8Dienskych-a-politick%C3%BDch-pr%C3%A1vach.pdf>

⁶⁰ Unicef, n.d. *Dohovor o právach dieťaťa.* [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: <https://www.unicef.sk/kto-sme/o-nas/dohovor-o-pravach-dietata/>

⁶¹ United Nations Treaty Collection, 1989. *Convention on the Rights of the Child.* [online]. [cit. 22.02.2019]. Dostupné na internete: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en

⁶² *Dohovor o právach dieťaťa, 1989.* [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: https://www.unicef.sk/dokumenty/materialy-na-stiahnutie/advocacy/dohovor_o_pravach_dietata.pdf

príslušnosť.⁶³ Arabská charta ľudských práv z roku 1995 vyhlasuje, že žiadny občan nemôže byť zbavený štátneho občianstva, jeho právo na nadobudnutie inej štátnej príslušnosti nemožno z právneho hľadiska odoprieť.⁶⁴

Podľa opčného protokolu o právach žien v Afrike z roku 1995 žena má právo na ponechanie svojho štátneho občianstva alebo na nadobudnutie štátneho občianstva manžela. Ratifikujúce strany sa zaviazali poskytnúť rovnaké práva ženám ako mužom, čo sa týka štátneho občianstva svojich detí, pokiaľ to je v súlade s vnútroštátnym právom.⁶⁵

V našom regióne bol v roku 1997 prijatý Európsky dohovor o občianstve, ktorý upravuje túto problematiku. Cieľom Rady Európy bolo vytvorenie jednotného dokumentu v tejto oblasti. V dohovore sú zosumarizované princípy, ako právo na občianstvo, zákaz svojvoľného zbavenia štátneho občianstva, a automatickej zmeny z dôvodu manželstva alebo jeho zániku. Taktiež obsahuje pravidlá týkajúce sa občianstva (získanie, strata, obnovenie), viacnásobného štátneho občianstva, vymedzuje spoluprácu medzi štátmi v tejto oblasti, proces týkajúci sa štátneho občianstva pri zmene zvrchovanosti nad určitým územím.⁶⁶ V roku 2006 na pôde Rady Európy sa prijal Dohovor o redukcii počtu osôb bez štátnej príslušnosti v súvislosti s sukcesiou štátu.⁶⁷ Dokument zosumarioval definíciu bezštátnosti, právo na štátnu príslušnosť pri sukcesii štátov a s tým spojenú zodpovednosť štátov.

S osobitne chránenou skupinou na regionálnej úrovni sa zaoberá Africká charta o právach a blahu dieťaťa z roku 1999. Tento dokument prevzal z Dohovoru o právach dieťaťa vymedzenie, že deti majú byť zaregistrované po narodení a majú právo na štátnu príslušnosť.⁶⁸ Dokument bol v celom regióne uznaný, s výnimkou štyroch krajín.⁶⁹

⁶³*American Convention on Human Rights, 1969.* [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: http://www.oas.org/dil/treaties_B-32_American_Convention_on_Human_Rights.pdf

⁶⁴*Arab Charter on Human rights, 1995.* [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: <http://www.humanrights.se/wp-content/uploads/2012/01/Arab-Charter-on-Human-Rights.pdf>

⁶⁵*Protocol to the African Charter on Human and Peoples' Rights on the Rights of Women in Africa, 1995.* [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: http://www.achpr.org/files/instruments/women-protocol/achpr_instr_proto_women_eng.pdf

⁶⁶*Európsky dohovor o občianstve, 1997.* [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: [http://eudo-citizenship.eu/NationalDB/docs/SLK%20418%202000%20\(original\).pdf](http://eudo-citizenship.eu/NationalDB/docs/SLK%20418%202000%20(original).pdf)

⁶⁷Council of Europe, 2006. *Convention on the Avoidance of Statelessness in relation to State Succession.* [online]. [cit. 05.03.2019]. Dostupné na internete: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680083747>

⁶⁸*African Charter on the Rights and Welfare of the Child, 1999.* [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: http://www.achpr.org/files/instruments/child/achpr_instr_charterchild_eng.pdf

⁶⁹African Commission on Human and Peoples' Rights, 2019. *Ratification Table: African Charter on the Rights and Welfare of the Child* [online]. [cit. 05.03.2019]. Dostupné na internete: <http://www.achpr.org/instruments/child/ratification/>

Aj dokument prijatý v roku 2012 v juhovýchodnej Ázii, ASEAN Deklarácia ľudských práv, potvrdzuje, že každá osoba má právo na štátnu príslušnosť ustanovenú zákonom a nemôže byť svojvoľne zbavená štátnej príslušnosti.⁷⁰ Tieto deklarácie a dohovory v prevažnej väčšine zadefinovali práva bezdomovcov na vzor dokumentov na univerzálnej úrovni.

1.4 Rozhodovacie orgány

Porušenie práv osôb bez štátnej príslušnosti považujeme za porušenie ľudských práv, keďže odopretie štátneho občianstva alebo samotná existencia bez štátneho občianstva je v rozpore so základnými ľudskými právami. Z tohto dôvodu problematikou apolitov sa zaoberajú aj medzinárodné súdy (pre ľudské práva). Medzinárodné súdy môžu začať súdne konanie a uznať žalobu za relevantnú, ak porušuje nejaký článok ich zakladajúcej listiny. Tieto dokumenty vychádzajú zo zásad Všeobecnej deklarácie ľudských práv a zohľadňujú tradície a hodnoty v danom regióne. Osoby bez štátnej príslušnosti, v prípade porušenia ich ľudských práv, môžu podať žalobu proti štátu na Európsky súd pre ľudské práva, Africký súd pre ľudské práva a práva národov alebo na Medziamerický súd ľudských práv.⁷¹

Európsky súd pre ľudské práva

Európsky súd pre ľudské práva rozhoduje vo veci porušenia ľudských práv obsiahnutých v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd z roku 1950. Na základe článku 34 Dohovoru „Súd môže prijímať sťažnosti podané ktorýmkoľvek jednotlivcom, mimovládnu organizáciou alebo skupinou osôb, ktoré sa považujú za poškodené v dôsledku porušenia práv priznaných dohovorom alebo jeho protokolmi jednou z Vysokých zmluvných strán.“⁷² V prípade medzištátnych sporov na Súd sa môže obrátiť aj zmluvný štát dohovoru. Európsky súd pre ľudské práva sa nezaobera sťažnosťami proti subjektom súkromného práva ale len proti štátom.⁷³ V minulosti (do 1998) poškodené osoby mohli podať sťažnosť aj na Európsku komisiu pre ľudské práva na rozhodnutie

⁷⁰ASEAN Human rights declaration, 2012. [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: <https://asean.org/asean-human-rights-declaration/>

⁷¹UNHCR, 2010. *International case law relating to statelessness*. [online]. [cit. 06.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/protection/statelessness/45179cbd4/international-case-law-relating-statelessness.html>

⁷²Európska komisia, 2010. *Európsky dohovor o ľudských právach*. [online]. [cit. 01.03.2019]. Dostupné na internete: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SLK.pdf

⁷³Ústavný súd Slovenskej republiky, 2019. *Európsky súd pre ľudské práva*. . [online]. [cit. 01.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.ustavnsud.sk/analyticke-prehlady/europsky-sud-pre-ludske-prava>

o prístupnosti k Európskemu súdu pre ľudské práva, následne súd sa zaoberal ich záležitosťou.⁷⁴

Európsky súd má právomoc prejednávať sťažnosť len v prípade, ak boli vyčerpané všetky vnútroštátne opravné prostriedky na riešenie záležitosti porušenia práv vyplývajúcich z Dohovoru. Je to jedna z podmienok na to, aby sa sťažnosť považovala za prijateľnú. Prípady Súdu prejednáva vo formácií samosudcov, vo výboroch, komorách a vo veľkej komore. Rozsudok, ktorý bol vyhlásený Veľkou komorou, je konečný, nie je možné sa voči nemu odvolať. V prípade, že Súd v rozsudku konštatuje, že zmluvný štát porušuje ľudské práva vymedzené v Dohovore, dotknutý štát musí podniknúť kroky, aby v budúcnosti podobným porušeniam nedochádzalo. Výbor ministrov Rady Európy na základe dohody so štátom rozhodne o spôsobe vykonania rozsudku a v súlade s článkom 46 Dohovoru dohliada na výkon rozsudku. Ak Výbor ministrov dospeje k záveru, že rozsudok nebol implementovaný, že zmluvná strana Dohovoru nekoná v súlade s rozsudkom, predloží prípad pred Európsky súd pre ľudské práva. Následne ak Súd uzná, že zmluvná strana porušuje záväzok riadiť sa právoplatným rozsudkom súdu, vyzve Výbor ministrov Rady Európy na prijatie opatrení. Ak súd neskonštatuje porušenie záväzku, uzavrie skúmanie daného prípadu.⁷⁵

Africký súd pre ľudské práva a práva národov

Africký súd pre ľudské práva a práva národov vznikol s cieľom zaručiť dodržiavanie práv ľudí a národov na africkom kontinente. Bol zriadený na základe Protokolu k Africkej charte ľudských práv a národov na doplnenie a posilnenie mandátu Africkej komisie pre ľudské práva a práva národov.⁷⁶ Súd má jurisdikciu nad prípadmi, ktoré porušujú práva vymedzené v Africkej charte ľudských práv a národov a v jej Protokole. Súd má ďalej právomoc rozhodovať v sporoch týkajúcich sa výkladu týchto dokumentov a iných zmlúv týkajúcich sa ľudských práv ratifikovaných členskými štátmi Africkej únie. Pred súd môžu predkladať prípady zmluvné strany, africké medzivládne organizácie uznané Africkou úniou alebo Africká komisia pre ľudské práva a práva národov. Ďalej sa môžu na súd obrátiť aj mimovládne organizácie, ktoré sú pozorovateľmi Africkej komisie a aj jednotlivci. Avšak pri podávaní sťažnosti proti štátu zo strany mimovládnej organizácie alebo

⁷⁴UNHCR, 2019. *Council of Europe: European Commission on Human Rights*. [online]. [cit. 06.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.refworld.org/publisher/COE/COMMHR.html>

⁷⁵Strážnická, Viera. *Medzinárodná a európska ochrana ľudských práv*. Bratislava: Paneurópska vysoká škola, 2013. ISBN 9788089447954. s. 180 - 203

⁷⁶African Commission on Human and Peoples' Rights, 2019. *African Court on Human and Peoples' Rights*. [online]. [cit. 06.03.2019]. Dostupné na internete: <http://www.achpr.org/about/afchpr/>

jednotlivcov je potrebné, aby dotknutý štát prijal článok 34(6) Protokolu k charte⁷⁷, t. j. uznal právomoc súdu prijímať aj takéto prípady. Bez tejto skutočnosti sťažnosť nie je prijateľná. Na prijateľnosť sťažnosti je taktiež potrebné, aby boli vyčerpané všetky dostupné vnútroštátne opravné prostriedky na riešenie sporu. Rozsudky Afrického súdu pre ľudské práva a práva národov majú právne záväzný charakter. Štáty okrem záväzku dodržania rozsudku sú zodpovedné za zaručenie výkonu rozsudkov v lehote určenej súdom. Ak zmluvná strana nekoná v súlade s rozsudkom, toto zlyhanie štátu je zaznamenané v správe Zhromaždení hlavy štátov Africkej únie.⁷⁸ Následne Zhromaždenie má prijať politické opatrenia na zabezpečenie vykonania rozsudku Afrického súdu pre ľudské práva a práva národov.⁷⁹

Medziamerický súd pre ľudské práva

Medziamerický súd pre ľudské práva vznikol s cieľom presadzovať a interpretovať ustanovenia Amerického dohovoru o ľudských právach. Spolu s Medziamerickou komisiou pre ľudské práva tvorí systém ľudských práv Organizácie amerických štátov. Súd má právomoc rozhodovať v sťažnostiach podaných zo strany zmluvných štátov alebo Medziamerickej komisie pre ľudské práva a vydávať poradné stanoviská k otázkam týkajúcim sa výkladu Amerického dohovoru o ľudských právach.⁸⁰ Avšak mandát súdu je obmedzený na prípady, ktoré sa týkajú členských štátov Organizácie amerických štátov, ktoré prijali a uznali právomoci súdu.⁸¹ Jednotlivci nemajú priamy prístup k súdu, ich sťažnosti musia byť najprv podané Medziamerickej komisii pre ľudské práva. V prípade, že Komisia potvrdí porušovanie ľudských práv vymedzené v Dohovore, vydá vyhlásenie pre štát s odporúčaniami na riešenie situácie. Následne ak štát nedodrží tieto opatrenia alebo ak Komisia uzná za vhodné, prípad posunie pred Medziamerický súd pre ľudské práva.⁸²

⁷⁷African Court on Human and Peoples' Rights, n.d. *Welcome to the African Court* [online]. [cit. 06.03.2019]. Dostupné na internete: <http://www.african-court.org/en/index.php/12-homepage1/1-welcome-to-the-african-court>

⁷⁸Open Society Foundation, 2013. *African Court on Human and Peoples' Rights*. [online]. [cit. 08.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.opensocietyfoundations.org/fact-sheets/african-court-human-and-peoples-rights>

⁷⁹Amnesty International, 2002. *The African Court: an Opportunity to Strengthen Human Rights Protection in Africa*. [online]. [cit. 19.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.amnesty.org/download/Documents/120000/ior630012002en.pdf>

⁸⁰ICRS, 2019. *Inter-american Human Rights System. Court* [online]. [cit. 07.03.2019]. Dostupné na internete: <https://ijrcenter.org/regional/inter-american-system/>

⁸¹Strážnická, Viera. *Medzinárodná a európska ochrana ľudských práv*. Bratislava: Paneurópska vysoká škola, 2013. ISBN 9788089447954. s. 161-163

⁸²OAS, 2011. *Mandate and Functions of the Commission*. [online]. [cit. 19.03.2019]. Dostupné na internete: <http://www.oas.org/en/iachr/mandate/functions.asp>

Rozhodnutia súdu sú záväzné a nie je možné proti nim podať odvolanie. Medziamerický súd je zodpovedný za monitorovanie dodržiavania svojich rozsudkov. Dotknuté štáty musia podávať správy o krokoch podniknutých na dosiahnutie súladu s rozsudkom.⁸³

Arabský súd pre ľudské práva

Myšlienka zriadenia súdu pre ľudské práva sa objavila aj v arabskom svete. V roku 2014 Liga arabských štátov vypracovala štatút Arabského súdu pre ľudské práva, ktorý má riešiť spory týkajúce sa porušenia Arabskej charty ľudských práv alebo iných zmlúv týkajúcich sa ochrany ľudských práv v regióne. Štatút súdu nadobudne platnosť po siedmej ratifikácii, zatiaľ k zmluve pristúpila len Saudská Arábia.⁸⁴

Porušenie práv osôb bez štátnej príslušnosti môžu riešiť aj medzinárodné monitorovacie orgány – medzinárodné výbory expertov. Sem môžeme zaradiť Africký výbor expertov na práva a záujem dieťaťa a Výbor OSN pre ľudské práva. Výbory vyžadujú od členských krajín, ktoré prijali danú chartu alebo pakt, aby predložili správy na pravidelnej báze o implementácii a dodržiavaní práv z týchto dokumentov. Výbory následne skúmajú správy a v prípade vyskytnutia porušenia zmlúv vydávajú odporúčania na riešenie situácie.

Výbor OSN pre ľudské práva

Výbor OSN pre ľudské práva je orgánom nezávislých expertov, ktorý skúma dodržanie Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach. Výbor sa stretáva na pravidelnej báze, kde preskúmajú správy členských krajín. Každý členský štát rok po prijatí Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach musí predložiť správu o implementácii ustanovení z Paktu. Na základe článku 41 Paktu Výbor môže posudzovať medzištátne sťažnosti, v prípade, že obe dotknuté štáty uznajú príslušnosť Výboru.⁸⁵ Výbor môže prijať sťažnosti aj od jednotlivcov, ak štát, voči ktorému sa sťažujú, je zmluvnou stranou Prvého opčného protokolu k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických

⁸³Inter-american Court of Human Rights, 2017. *Annual report*. [online]. [cit. 19.03.2019]. Dostupné na internete: <http://www.corteidh.or.cr/tablas/informe2017/ingles.pdf>

⁸⁴Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, 2017. *The Arab Human Rights System*. [online]. [cit. 08.03.2019]. Dostupné na internete: https://www.institut-fuer-menschenrechte.de/fileadmin/user_upload/Publikationen/E-Info-Tool/e-info-tool_abc_of_hr_for_dev_coop_the_arab_hr-system.pdf

⁸⁵OHCHR. 2019. *Human rights committee: Monitoring civil and political rights*. [online]. [cit. 06.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CCPR/Pages/CCPRIntro.aspx>

právach.⁸⁶ Avšak je potrebné, aby boli vyčerpané všetky dostupné vnútroštátne prostriedky na nápravu. Ak Výbor dospeje k záveru, že boli porušené zásady vymedzené v Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach, vyzve štát aby prijal určité opatrenia. Ak sa nedosiahne urovnanie, Výbor vymenuje ad hoc Zmierovaciu komisiu na riešenie sporu.⁸⁷

Africký výbor expertov na práva a záujem dieťaťa

Africký výbor expertov na práva a záujem dieťaťa skúma dodržanie Africkej charty o právach a blahu dieťaťa v členských krajinách. Výbor organizuje stretnutia, podporuje vnútroštátne a miestne inštitúcie zaoberajúce sa právami a záujmami detí. Spolupracuje s inými africkými, medzinárodnými a regionálnymi inštitúciami a organizáciami zaoberajúcimi sa presadzovaním a ochranou práv dieťaťa. Zmluvné štáty po prijatí Africkej charty o právach a blahu dieťaťa musia na pravidelnej báze podávať správy o implementácii ustanovení Charty. Výbor môže dostávať oznámenia týkajúce sa porušenia práv Charty od individuálnych osôb, skupiny alebo od medzinárodnej organizácie uznanej teraz už bývalými krajinami Organizácie africkej jednoty⁸⁸, členským štátom Charty alebo od členských štátov OSN. Je jediný zmluvný orgán na ochranu práv detí na svete, ktorý má právomoc prijímať sťažnosti voči štátom.⁸⁹ Ak Výbor sťažnosť považuje za prípustnú, prešetrí ju a rozhodne o skutkovej podstate veci a predloží dotknutému štátu odporúčania na riešenie situácie. To môže zahŕňať odškodnenie osôb alebo zmenu vnútroštátnej legislatívy. Následne jeden člen Výboru je poverený monitorovaním tohto rozhodnutia a má pravidelne podávať správy Výboru expertov. Rozhodnutia Afrického výboru sú potom predložené Zhromaždeniu hláv štátov a vlád Africkej únie a sú zverejnené po posúdení Zhromaždením.⁹⁰

⁸⁶International Justice Resource Center, n.d. *Human Rights Committee* [online]. [cit. 19.03.2019]. Dostupné na internete: https://ijrcenter.org/un-treaty-bodies/human-rights-committee/#Individual_Complaints

⁸⁷Vyhláška ministra zahraničných vecí o Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach a Medzinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach. [online]. [cit. 19.03.2019]. Dostupné na internete: https://www.narodnostnemensiny.gov.sk/data/att/8847_subor.pdf

⁸⁸Organizácia africkej jednoty zanikla v roku 2002 a nástupníckou organizáciou je Africká únia

⁸⁹ACERWC – AU, 2019. *Mandate of the The African Committee of Experts on the Rights and Welfare of the Child*. [online]. [cit. 06.03.2019]. Dostupné na internete: <https://acerwc.africa/mandate/>

⁹⁰Guide to the International Human Rights System, n.d. *African Committee of Experts on the Rights and Welfare of the Child: Communication Procedure*. [online]. [cit. 21.03.2019]. Dostupné na internete: <http://co-guide.org/mechanism/african-committee-experts-rights-and-welfare-child-communication-procedure>

Z vyššie uvedených dôvodov vychádza, že apoliti sa pri podávaní žalobách na medzinárodné súdy odvolávajú na porušenie ich ľudských práv uvedených v zakladajúcich zmluvách súdov a nie priamo na medzinárodné dohovory týkajúce sa osôb bez štátnej príslušnosti.

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

Cieľom našej diplomovej práce je na základe vybratých prípadov pred medzinárodnými rozhodovacími orgánmi poukázať na ochranu práv osôb bez štátnej príslušnosti normami medzinárodného práva. Vybrali sme známe a hromadné prípady medzinárodnej judikatúry, na základe ktorých sme priblížili aplikáciu vnútroštátneho a medzinárodného práva v praxi. Za účelom dosiahnutia hlavného cieľa sme si stanovili čiastkové ciele, ktoré na seba logicky nadväzujú:

- vymedziť základné pojmy týkajúce sa štátneho občianstva, okolností nadobudnutia a straty štátneho občianstva a osôb bez štátneho občianstva,
- analyzovať dokumenty, pakty, deklarácie a dohovory tykajúcich sa ľudských práv, zákazu diskriminácie a atď. s akcentom na ochranu osôb bez štátnej príslušnosti na univerzálnej a regionálnej úrovni,
- identifikovať rozhodovacie orgány kompetentné v rozhodovaní vo veci porušovaní ľudských práv (vrátane porušovaní ľudských práv apolitov),
- analyzovať postup v prípade známych prípadov osôb bez štátnej príslušnosti a zmeny v krajinách v dôsledku rozsudkov rozhodovacích orgánov.

Metodika práce spočíva vo využívaní rôznych metód ako plánovitých postupov vo väzbe na stanovené ciele diplomovej práce, pričom jednotlivé metódy sú aplikované vo vzájomnej súčinnosti. Pri písaní záverečnej práce sme použili širokú škálu metód, a to o väzbe na hlavný cieľ a čiastkové ciele práce. Pomocou literárnej rešerše, analýzy, syntézy, indukcie, dedukcie a komparácie sa nám podarilo ciele práce splniť, pričom jednotlivé metódy sme použili vo viacerých častiach práce.

Vychádzali sme z dostupnej domácej a zahraničnej literatúry, aby sme získali aktuálny prehľad o predmetnej problematike. Pomocou literárnej rešerše sme sa dopracovali k súhrnu teoretických východísk k téme ochrany práv osôb bez štátnej príslušnosti. Informácie sme získali aj z platnej legislatívy, protokolov a dohovorov.

V prvej kapitole sme definovali základné pojmy, vymedzili sme štátne občianstvo, okolnosti nadobudnutia a straty štátneho občianstva, pričom našu pozornosť sme upriamili na osoby bez štátnej príslušnosti a ich ochranu. Zamerali sme sa aj na analýzu rozhodovacích orgánov a ich činnosti, ktoré riešia porušenie práv osôb bez štátnej príslušnosti, a to aj vo väzbe na porušenie ľudských práv, keďže odopretie štátneho občianstva alebo samotná existencia bez štátneho občianstva je v rozpore so základnými ľudskými právami.

V nadväznosti na teoretické poznatky sme sa v empirickej časti rozhodli vykonať analýzu riešenia situácie osôb bez štátnej príslušnosti pred medzinárodnými rozhodovacími orgánmi a následnej implementácie rozsudkov do národných štruktúr jednotlivých štátov. V ďalšej časti tejto kapitoly sme priblížili postup v prípade známych prípadov osôb bez štátnej príslušnosti proti Slovinsku a Keni a poukázali na zmeny v krajinách v dôsledku rozsudkov rozhodovacích orgánov. Za účelom podrobnejšej analýzy vybratých prípadov sme priblížili ich historické pozadie individuálne okolnosti žalobcov ako aj skutkové okolnosti prípadov.

3 Osoby bez štátnej príslušnosti – vybraté medzinárodné judikatúry

Cieľom tejto kapitoly bolo poukázať na riešenie situácie osôb bez štátnej príslušnosti pred medzinárodnými rozhodovacími orgánmi a na následnú implementáciu rozsudkov do národných štruktúr jednotlivých štátov. V ďalšej časti tejto kapitoly sme priblížili postup v prípade známych prípadov osôb bez štátnej príslušnosti proti Slovinsku a Keňa a zmeny v krajinách v dôsledku rozsudkov rozhodovacích orgánov.

Tabuľka č.1 Relevantné medzinárodné zmluvy a deklarácie prijaté Slovinskom a Keňou

Dohovor	Slovinsko	Keňa
Haagsky dohovor o určitých otázkach týkajúcich sa konfliktu zákonov o štátnej príslušnosti 1930	Nie	Nie
Všeobecná deklarácia ľudských práv 1948	Áno	Áno
Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd 1950	Áno	-
Dohovor o právnom postavení osôb bez štátnej príslušnosti 1954	Áno	Áno ⁹¹
Dohovor o štátnom občianstve vydatých žien 1957	Áno	Áno ⁹¹
Dohovor o redukovaní počtu osôb bez štátnej príslušnosti 1961	Nie	Nie
Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach z roku 1966	Áno	Áno
Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien z roku 1979	Áno	Áno
Africká charta ľudských práv a práva národov 1981	-	Áno
Dohovor o právach dieťaťa 1989	Áno	Áno
Európsky dohovor o občianstve 1997	Nie	-
Protokol k Africkej charte ľudských práv a národov 1998	-	Áno
Africká charta o právach a blahu dieťaťa z roku 1999	-	Áno
Dohovor o redukcii počtu osôb bez štátnej príslušnosti v súvislosti s sukcesiou štátu 2006	Nie	-

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe ratifikačných listín

⁹¹ Teritoriálna účinnosť – Keňa v tomto období ešte nebola nezávislým štátom

Slovinsko prijalo Všeobecnú deklaráciu ľudských práv, ktorá definuje právo každého na štátne občianstvo, ako aj väčšinu medzinárodných dokumentov týkajúcich sa ochrany ľudských práv a problematiky štátneho občianstva (Tabuľka č. 1). Avšak krajina nie je zmluvnou stranou dôležitých dohovorov o osobách bez štátnej príslušnosti, ako Dohovoru o redukování počtu osôb bez štátnej príslušnosti a Dohovoru o redukcii počtu osôb bez štátnej príslušnosti v súvislosti s sukcesiou štátu a ani Európskeho dohovoru o občianstve. V krajine podľa údajov UNHCR v roku 2006 bolo registrovaných 4 090 apolitov a od roku 2012 len 4.⁹² Najznámejším prípadom pred rozhodcovským orgánom týkajúcim sa Slovinska a osôb bez štátnej príslušnosti je Kurić a ostatní proti Slovinsku.

Keňa prijala všetky dôležité medzinárodné dohovory ľudských práv, práv detí a aj ďalšie dohovory, týkajúce sa štátneho občianstva (Tabuľka č. 1). Krajina prijala z oblasti ochrany osôb bez štátneho občianstva Dohovor o právnom postavení osôb bez štátnej príslušnosti ale dohovor o ich redukování počtu z roku 1961 už neprijala. V roku 2006 v Keni registrovali 100 000 ľudí bez štátneho občianstva a od roku 2010 len 20 000 apolitov.⁹³ Podľa dostupných údajov viac ako 75% osôb bez štátnej príslušnosti patrí k národnostným menšinám.⁹⁴ Tieto skupiny sa častokrát nachádzajú v statuse bez štátneho občianstva z diskriminačných dôvodov. Medzi národnostné menšiny s ťažkosťami nadobudnúť štátne občianstvo v Keni patria aj Núbijci, ktorých práva sa obhajovali pred Africkým výborom expertov na práva a záujem dieťaťa v roku 2010. Prípád Núbijské deti proti Keni je na stránke UNHCR zaradený medzi najznámejšie medzinárodné judikatúry týkajúce sa osôb bez štátnej príslušnosti.⁹⁵

⁹²UNHCR, 2019. *UNHCR Statistics, The World in number*. [online]. [cit. 16.03.2019]. Dostupné na internete: http://popstats.unhcr.org/en/overview#_ga=2.181040167.1491998459.1552768076-2011383612.1550518872

⁹³ Ibid.

⁹⁴UNHCR, 2019. *Stateless Minorities And Their Search For Citizenship*. [online]. [cit. 17.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/ibelong/stateless-minorities/>

⁹⁵ UNHCR, 2010. *International case law relating to statelessness*. [online]. [cit. 06.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/protection/statelessness/45179cbd4/international-case-law-relating-statelessness.html>

3.1 Kurić a ostatní proti Slovinsku

Prípád, ktorý sa pôvodne nazýval Milan Makuc a ostatní proti Slovinsku, sa odohral pred Európskym súdom pred ľudské práva. Po smrti pána Milana Makuca prípad sa premenoval na Kurić a ostatní proti Slovinsku. Účastníkmi boli 11 žalobcovia, ktorí pred vyhlásením nezávislosti Slovinska boli občanmi Juhoslovenskej socialistickej federatívnej republiky a aj jednej federatívnej republiky. Nemali štátne občianstvo Slovinska, mali len trvalý pobyt v krajine až do vymazania z registra trvalých pobytov v Slovinsku, do 26. februára 1992. Od tohto bodu boli považovaní za cudzincov na území krajiny a podliehali Zákonu o cudzincoch z roku 1991.

3.1.1 Historické pozadie prípadu

Slovinsko bolo do vyhlásenia nezávislosti, do 25. júna 1991, jednou zo šiestich federatívnych republík, ktoré tvorili Juhoslovenskú socialistickú federatívnu republiku (Juhosláviu). Do roku 1991 sa Juhoslávia skladala z Bosny a Hercegoviny, Čiernej Hory, Chorvátska, Kosova, Macedónska, Srbska a Slovinska. Pred rozpadom Juhoslávie mali občania dvojité štátne občianstvo na tzv. vnútorné účely, mali štátne občianstvo federácie a aj občianstvo jednej zo federatívnych republík. Mali právo na slobodu pohybu a možnosť získať trvalý pobyt v jednej z federatívnych republík, ktorý im zabezpečoval uplatňovanie práv v ekonomickej, politickej a sociálnej sfére. Po deklarovaní nezávislosti nastali v krajine rôzne legislatívne zmeny, medzi ktoré patrí aj Zákon o občianstve Slovinskej republiky a Zákon o cudzincoch (1991). V tomto období úrady registrovali 200 000 osôb, ktoré mali trvalý pobyt na území Slovinska ale nemali jeho štátne občianstvo, mali občianstvo inej federatívnej republiky z Juhoslávie.⁹⁶ Podľa článku 40 Zákona o občianstve Slovinskej republiky z roku 1991, „občanovi inej republiky“ (bývalej Juhoslovenskej socialistickej federatívnej republiky), „ktorý mal v Slovinskej republike trvalý pobyt v deň konania referenda o nezávislosti Slovinskej republiky 23. decembra 1990, a ktorý na jej území skutočne žije, nadobúda občianstvo Slovinskej republiky, ak do šiestich mesiacov od

⁹⁶Council of Europe, 2007. *European court of human rights third section partial decision as to the admissibility of Application no. 26828/06 by Milan Makuc and Others against Slovenia*. [online]. [cit. 02.03.2019]. Dostupné na internete: <http://eudo-citizenship.eu/caselawDB/docs/ECHR%20Makuc%20a.o.%20v.%20Slovenia.pdf>

nadobudnutia účinnosti tohto aktu podá žiadosť príslušnému orgánu pre vnútorné záležitosti obce svojho bydliska“.⁹⁷

Občania bývalej Juhoslávie, ktorí nespĺnili uvedené podmienky podľa Zákona o cudzincoch (1991), boli považovaní za cudzincov. Do uplynutia polročnej lehoty slovinské občianstvo nadobudlo 170 000 občanov bývalej Juhoslávie, 11 000 opustilo krajinu a 18 305 občanov nespĺnilo všetky vyššie spomenuté podmienky alebo vôbec nepodali žiadosť.⁹⁸ Ich mená boli po 26. februári 1992 vymazané z príslušných registrov alebo zapísané do registra cudzincov bez povolenia na pobyt. Takýmto „výmazom“ sa niektorí bývalí občania Juhoslávie stali osobami bez štátnej príslušnosti. Avšak vymazané osoby neboli informované o tejto skutočnosti. Často sa dozvedeli až neskôr, keď žiadali o obnovenie svojich osobných dokladov. Takéto osoby stratili možnosť vykonávať pracovnú činnosť na území Slovinska, nemali platné osobné doklady a ani nemohli prekročiť hranice Slovinska z dôvodu, že by im návrat nebol umožnený. Mnoho rodín bolo z toho dôvodu rozdelených, niektoré osoby boli zadržané v zadržiavacích strediskách pre nelegálnych prisťahovalcov, stratili majetok alebo boli deportované, vyhostené. Vymazaní boli aj žalobcovia prípadu Kurić a ostatní proti Slovinsku.

V roku 1994 Slovinsko ratifikovalo Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Po tomto období mnoho mimovládnych organizácií (napr. Amnesty International) sa začalo zaoberať problematikou „vymazaných“ v Slovinsku. Neskôr až v roku 1999 Ústavný súd vyhlásil článok 81 Zákona o cudzincoch (1991) za protiústavný a nariadil riešenie problému, vznikol nový zákon – Zákon o regulácii právneho postavenia občanov iných nástupníckych štátov bývalej Juhoslovenskej socialistickej federatívnej republiky v Slovinsku (1999). V rokoch 2000 a 2003 Ústavný súd vyhlásil určité časti nového zákona za protiústavné, lebo nové podmienky pre získanie povolenia na trvalý pobyt boli striktnnejšie, než v Zákone o cudzincoch (1991).

V roku 2002 bol Zákon o občianstve zmenený s cieľom umožniť nadobudnutie slovinského občianstva za výhodnejších podmienok všetkým cudzincom, ktorí mali trvalý pobyt v Slovinsku dňa 23. decembra 1990 a odvtedy žili nepretržite v Slovinsku.

⁹⁷*Zakon o državljanstvu Republike Slovenije*, 1991. [online]. [cit. 01.03.2019]. Dostupné na internete: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO13>

⁹⁸Council of Europe, 2007. *European court of human rights third section partial decision as to the admissibility of Application no. 26828/06 by Milan Makuc and Others against Slovenia*. [online]. [cit. 02.03.2019]. Dostupné na internete: <http://eudo-citizenship.eu/caselawDB/docs/ECHR%20Makuc%20a.o.%20v.%20Slovenia.pdf>

Vďaka tomuto zmenenému zákonu získalo občianstvo viac ako 1700 osôb. (Následne bolo do roku 2007 podľa zverejnených údajov udelených 12 236 povolení na trvalý pobyt.⁹⁹)

3.1.2 Individuálne okolnosti žalobcov

1. Pán Makuc po vymazaní v Slovinsku stratil nárok na dôchodok a nemal nárok ani na zdravotnú starostlivosť. V roku 2006 žiadal o udelenie povolenia na pobyt na základe Zákona o regulácii právneho postavenia občanov iných nástupníckych štátov bývalej Juhoslovenskej socialistickej federatívnej republiky v Slovinsku.
2. Pán Pereš ostal bez štátneho občianstva z dôvodu zlých informácií od úradov, že nemusí žiadať o občianstvo, automaticky mu bude pridelené.
3. Pán Kurić počas 6 mesačnej lehoty na žiadosť o občianstvo vážne ochorel a bol hospitalizovaný 3 mesiace. V roku 1993 počas požiaru stratil všetky dokumenty a z dôvodu, že bol vymazaný z registrov, úrady mu nemohli vystaviť nové. Viackrát sa uchádzal o slovinské občianstvo, ale buď nedostal odpoveď, alebo mu to bolo zamietnuté.
4. Pán Jovanović sa neuchádzal o štátne občianstvo v roku 1991 z dôvodu, že nemohol získať požadované dokumenty od štátu, ktorého bol príslušníkom (od Bosny a Hercegoviny). V roku 2003 podal žiadosť o slovinské štátne občianstvo ale tá bola zamietnutá.
5. Pán Dabetić počas vymazania z registra pracoval v Taliansku až do vypršania platnosti svojich osobných dokladov. V roku 2004 žiadosť o slovinské štátne občianstvo mu bolo zamietnutá. V roku 2006 získal povolenie na pobyt v Taliansku a žiadal o uznanie statusu osoby bez štátnej príslušnosti.
6. Pani Mezga zistila, že je vymazaná z registra, keď jej bola skrátená materská dovolenka pri jej treťom dieťati. Jej prvé dve deti mali chorvátske štátne občianstvo. V roku 1993 bola zavretá v tranzitnom stredisku pre cudzincov. Žiadala o slovinské štátne občianstvo z dôvodu, že mala aj ďalšie dve slovinské deti. Žiadosť jej bola zamietnutá, lebo nevedela doložiť potrebné doklady potvrdzujúce skutočnosť svojho pobytu v Slovinsku v požadovanom období.
7. a 8. Pani Ristanović v Slovinsku sa vydala za cudzinca a narodilo sa im dieťa. Obaja (matka a syn) predpokladali, že automaticky nadobudnú slovinské štátne občianstvo,

⁹⁹European court of human rights, 2010. *Case of Kurić and others v. Slovenia (Application no. 26828/06) – Third Section*. [online]. [cit. 01.03.2019]. Dostupné na internete: http://eudo-citizenship.eu/caselawDB/docs/ECHR%20Kuric%20and%20others%20v%20Slovenia%2026828_06.pdf

avšak nebolo to tak a boli deportovaní do Srbska, kde mal otec trvalý pobyt. Neskôr Pani Ristanivić získala srbské štátne občianstvo a jej syn občianstvo Bosny a Hercegoviny.

9. Pán Berisha sa počas lehoty na podanie žiadosti o štátne občianstvo nachádzal u svojej matky v Kosove. V Slovinsku bol držaný v tranzitnom stredisku pre cudzincov odkiaľ ušiel do Nemecka. Tu získal trvalý pobyt a následne sa oženil so ženou s kosovským štátnym občianstvom. V roku 2005 rodina musela opustiť krajinu a žiadali o azyl v Nemecku a následne v Slovinsku. Z dôvodu prvej žiadosti o azyl v Nemecku, na základe Dublinských dohovorov¹⁰⁰ v roku 2007 boli deportovaní do Nemecka.
10. Pán Ademi sa v roku 1992 uchádzal o slovinské štátne občianstvo ale nebolo mu občianstvo udelené. V roku 1993, keďže nemal platné doklady, boli on a jeho rodina vyhostení do Maďarska. Neskôr odcestoval do Nemecka, kde sa vyhlásil za osobu bez štátnej príslušnosti. V roku 2005 žiadal v Slovinsku o štátne občianstvo, ale bolo mu zamietnuté z dôvodu, že už nebol občanom bývalej Juhoslávie, ale osobou bez štátnej príslušnosti.
11. Pán Minić a jeho rodina v roku 1991 podali žiadosť o slovinské štátne občianstvo mesiac po uplynutí lehoty. Jeho matka získala občianstvo v roku 2000 a bratia v roku 2003. Aj on sa po roku 2006 viackrát uchádzal o slovinské štátne občianstvo ale žiadosť bola zamietnutá.

3.1.3 Prvé súdne konanie

11 vyššie spomenutých osôb podalo v roku 2006 žalobu na Európskom súde pre ľudské práva proti Slovinku. Odvolávali sa na článok 3 (Zákaz mučenia), článok 4 (Zákaz otroctva a nútenej práce), článok 6 (Právo na spravodlivé súdne konanie), článok 8 (Právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života), na článok 13 (Právo na účinný opravný prostriedok) a na článok 14 (Zákaz diskriminácie) Európskeho dohovoru o ľudské práva, ďalej na článok 1 (Ochrana majetku) a článok 3 (Právo na slobodné voľby) Dodatkového protokolu č. 1, článok 2 Dodatkového protokolu č. 4 (Sloboda pohybu) k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

¹⁰⁰Nariadenie Rady Európy č. 343/2003, ktoré je súčasťou Dublinských dohôd – „Dublin II“, stanovuje kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o azyl. Podľa Dublin II ten členský štát má posudzovať žiadosť o azyl, v ktorom sa žiadateľ prvýkrát uchádzal o azyl. (*NARIADENIE RADY (ES) č. 343/2003 z 18. februára 2003 ustanovujúce kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o azyl podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny v jednom z členských štátov.* [online]. [cit. 22.03.2019]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003R0343&from=SK>)

Žalobcovia po rozpade Juhoslávie nemohli nadobudnúť slovinské štátne občianstvo, ani povolenie na trvalý pobyt a boli nezákonne vymazaní z registra osôb s povolením na trvalý pobyt. Tieto udalosti vážne porušovali ich práva na súkromný a rodinný život, čo je rozpore s článkom 8, ktorý ustanovuje, že „každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.“¹⁰¹ Prví dvaja žalobcovia sa z dôvodu výmazu z registrov stali bezdomovcami aj z pohľadu spoločenského statusu. Niektorí žalobcovia boli deportovaní do zahraničia proti ich vôle a nebolo im umožnené aby sa vrátili do Slovinska. Pani Mezga kvôli chýbajúcim osobným dokladom nemohla byť v kontakte s dcérami z Chorvátska. Tieto skutočnosti boli v rozpore s vyššie uvedeným článkom.

Na základe článku 6 žalobcovia tvrdili, že bolo porušené ich právo na spravodlivé súdne konanie. Slovinské orgány odmietli rozhodnutie ústavného súdu z roku 2003, že sú časti Zákona o regulácii právneho postavenia občanov iných nástupníckych štátov bývalej Juhoslovenskej socialistickej federatívnej republiky v Slovinsku (1999) protiústavné a vytvárajú striktnejšie podmienky na získanie trvalého pobytu. Žalobcovia sa sťažovali, že im nebolo zabezpečené právo na účinný opravný prostriedok (článok 13). Rozhodnutie ústavného súdu z roku 2003 nebolo dodržané a nemali žiadne dokumenty týkajúce sa vymazania z registra, žiadatelia neboli schopní splniť požiadavky stanovené v slovinských právnych predpisoch na získanie občianstva a povolenia na trvalý pobyt. Sťažovatelia ďalej uviedli, že na základe článku 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd bolo porušené ich právo na ochranu majetku, stratili strechu nad hlavou z dôsledku „výmazu“. Taktiež sa nemohli zúčastniť privatizácie svojho bydliska a jednej sťažovateľke bol odopretý nárok na materskú dovolenku. Žiadatelia tvrdili, že boli podrobení úmyselnému nezákonnému zaobchádzaniu, ktoré vážne ohrozilo ich ľudskú dôstojnosť. Tvrdili, že sa s nimi zaobchádzalo menej priaznivo ako s osobami, ktoré:

- neboli v roku 1992 vymazaní, pretože získali slovinské občianstvo,
- mali povolenie na prechodný pobyt v Slovinsku a ponechali si svoj štatút,
- boli predmetom výmazu, ale ktorým bol následne udelený trvalý pobyt podľa platných zákonov.

Európsky súdny dvor pre ľudské práva vo svojom prvom rozsudku v roku 2007 rozhodol o preskúmaní sťažností žalobcov len v prípade článku 8, 13 a 14 (v spojení

¹⁰¹ Európska komisia, 2010. *Európsky dohovor o ľudských právach*. [online]. [cit. 01.03.2019]. Dostupné na internete: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SLK.pdf

s článkom 8) Európskeho dohovoru o ľudských právach a článku 1 protokolu č. 1. k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Odvolania na ostatné články súd odmietol.¹⁰²

3.1.4 Súdne konanie pred Veľkou komorou Európskeho súdu pre ľudské práva

Súd skonštatoval, že Slovinsko nie je zmluvnou stranou viacerých dôležitých medzinárodných zmlúv a dokumentov, ktoré by mohli pomôcť predísť alebo vyriešiť situáciu žalobcov. Medzi ne patrí Európsky dohovor o občianstve, kde je v článku 18 uvedené, že „vo veciach občianstva v prípadoch nástupníctva štátov každý príslušný zmluvný štát rešpektuje princípy právneho štátu, normy týkajúce sa ľudských práv a princípy obsiahnuté v tomto Dohovore, najmä v záujme predchádzania stavu bez štátnej príslušnosti.“¹⁰³ Slovinsko nie je zmluvným štátom ani Dohovoru Rady Európy o vyhýbaní sa bezštátnosti v súvislosti so sukcesiou štátu (2009). V článku 5 sa uvádza, že „nástupnícky štát má udeliť štátnu príslušnosť osobám, ktoré mali v čase sukcesie štátu štátnu príslušnosť pôvodného štátu a ktoré sa stali alebo by sa stali osobami bez štátnej príslušnosti v dôsledku sukcesie štátu, ak v tom čase:

- mali zvyčajné bydlisko na území, ktoré sa stalo územím nástupníckeho štátu,
- alebo nemali obvyklý pobyt v žiadnom dotknutom štáte, ale mali primeranú súvislosť s nástupníckym štátom.“¹⁰⁴

Taktiež zaväzuje štáty informovať dotknutých občanov pôvodného štátu o pravidlách a postupoch, pokiaľ ide o nadobudnutie ich štátnej príslušnosti (článok 11). Medzi Slovinskom

¹⁰²Council of Europe, 2007. *European court of human rights third section partial decision as to the admissibility of Application no. 26828/06 by Milan Makuc and Others against Slovenia*. [online]. [cit. 02.03.2019]. Dostupné na internete: <http://eudo-citizenship.eu/caselawDB/docs/ECHR%20Makuc%20a.o.%20v.%20Slovenia.pdf>

¹⁰³*Európsky dohovor o občianstve*, 1997. [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: [http://eudo-citizenship.eu/NationalDB/docs/SLK%20418%202000%20\(original\).pdf](http://eudo-citizenship.eu/NationalDB/docs/SLK%20418%202000%20(original).pdf)

¹⁰⁴Council of Europe, 2006. *Council of Europe Convention on the Avoidance of Statelessness in relation to State Succession*. [online]. [cit. 02.03.2019]. Dostupné na internete: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680083747>

neprijaté dôležité dokumenty pre tento prípad patrí aj Dohovor o redukovaní počtu osôb bez štátnej príslušnosti (1961).¹⁰⁵

Súd skonštatoval, že nemá právomoc skúmať výhrady, ktoré zniesli pán Petreš a pán Jovanović, z dôvodu, že im v roku 2009 bolo vydané dodatočné povolenie na pobyt. Slovinsko ďalej argumentovalo, že pán Dabetić a pani Ristanović nevyužili všetky vnútroštátne opravné prostriedky pre získanie slovinského štátneho občianstva alebo povolenia na trvalý pobyt v krajine. Z tohto dôvodu súd vyhlásil žiadosť dotknutých osôb za neprijateľnú na základe článku 35 Európskeho dohovoru o ľudských právach. „Súd môže prejednávať vec až po vyčerpaní všetkých vnútroštátnych opravných prostriedkov, podľa všeobecne uznávaných pravidiel medzinárodného práva a v lehote šiestich mesiacov odo dňa, keď bolo prijaté konečné rozhodnutie.“¹⁰⁶

Slovinsko tiež namietalo, že štyria žalobcovia, pán Kurić, pani Mezga, pán Minić a pán Sadik Ademi, nevyčerпали v primeranej miere všetky domáce opravné prostriedky. Súd námietku prijaloa uviedol, že veľká komora má právomoc preskúmať výhrady žalobcov iba v rozsahu, týkajúceho povolenia na pobyt v Slovinsku.

Porušenie článku 8 Európskeho dohovoru o ľudských právach

Slovinsko priznalo, že výmaz osôb v roku 1992 bolo protiústavné, nelegálne a neboli podniknuté dostatočné kroky, aby pomohli týmto osobám (zmena zákonov, poskytovanie informácií prostredníctvom rôznych médií). Zdôraznili, že „výmaz“ znamenalo výmaz z registra osôb s povolením na trvalý pobyt a nemalo žiadny vplyv na občianstvo jednotlivca.

Zástupca Open Society Justice Initiative uviedol, že proces, v rámci ktorého boli jednotlivci pod rizikom neistoty, že im bude odopreté občianstvo, a tým sa stali osobami bez štátnej príslušnosti, zasahuje do článku 8 dohovoru. Na základe medzinárodných obyčají sa štáty majú snažiť eliminovať stav bezdomovectva a zmierniť stav osôb, ktoré zostali bez štátnej príslušnosti, najmä v prípadoch nástupníctva štátov. Uviedli, že podľa nich osoby bez štátnej príslušnosti boli marginalizované a obzvlášť zraniteľné.

¹⁰⁵European Court of Human Rights, 2012. *Case Of Kurić And Others v. Slovenia (Application no. 26828/06) – Grand Chamber* [online]. [cit. 03.03.2019]. Dostupné na internete: [http://eudo-citizenship.eu/caselawDB/docs/ECHR%20Kuric%20v%20Slovenia%20\(Grand%20Chamber\).pdf](http://eudo-citizenship.eu/caselawDB/docs/ECHR%20Kuric%20v%20Slovenia%20(Grand%20Chamber).pdf)

¹⁰⁶ Európska komisia, 2010. *Európsky dohovor o ľudských právach*. [online]. [cit. 01.03.2019]. Dostupné na internete: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SLK.pdf

V rozsudku Komora skonštatovala, že sťažovatelia mali pred 1991 oficiálny trvalý pobyt v Slovinsku, všetci strávili podstatnú časť svojho života v Slovinsku, kde si založili rodiny a vytvorili vzťahy rôzneho druhu (osobné, sociálne, kultúrne, hospodárske), ktoré tvoria súkromný život každej ľudskej bytosti. Teda potvrdili porušenie článku 8.

Veľká komora podotkla, že Slovinsko zlyhalo v riešení situácie „vymazaných“. Po vymazaní osôb z registra úrady dotknuté osoby neinformovali. Opatrenia obmedzujúce právo na pobyt v krajine v určitých prípadoch môže znamenať porušenie článku 8 Dohovoru, ak spôsobujú neprimerané dôsledky na súkromný a rodinný život. Veľká komora potvrdila, že „vymazané osoby“ vďaka svojmu občianstvu bývalej Juhoslávie a trvalému pobytu v Slovinsku mali nárok na širokú škálu sociálnych a politických práv. „Výmaz“ pre nich mal viacero negatívnych dôsledkov akým bola strata osobných dokladov, nemožnosť získať oficiálne zamestnanie, strata sociálnych výhod ako nárok na dôchodok alebo finančný príspevok počas materskej dovolenky. V dôsledku uvedených skutočností súd uznal porušenie článku 8.

Porušenie článku 13 (v spojení s článkom 8) Európskeho dohovoru o ľudských právach

Článok 13 hovorí, že „každý, koho práva a slobody priznané týmto dohovorom boli porušené, má právo na účinný opravný prostriedok pred vnútroštátnym orgánom bez ohľadu na to, že porušenie spôsobili osoby pri plnení ich úradných povinností.“¹⁰⁷ Žalobcovia tvrdili, že nemali prístup k účinným opravným prostriedkom v Slovinsku na riešenie porušenia ich práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života (článok 8).

Slovinsko namietalo a tvrdilo, že pre žalobcov boli vnútroštátne opravné prostriedky plne dostupné. Avšak Komora potvrdila porušenie článku 13 v spojení s článkom 8, lebo neboli dodržané ústavné rozhodnutia, ktoré mali napomôcť riešeniu situácie „vymazaných“. Veľká komora tiež skonštatovala, že vláda nepreukázala primeranosť a účinnosť opravných prostriedkov, ktoré mali žalobcovia k dispozícii. Z toho dôvodu uviedla, že došlo k porušeniu daného článku.

¹⁰⁷Európska komisia, 2010. *Európsky dohovor o ľudských právach*. [online]. [cit. 01.03.2019]. Dostupné na internete: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SLK.pdf

Porušenie článku 14 (v spojení s článkom 8) Európskeho dohovoru o ľudských právach

Stážovatelia uviedli, že boli diskriminovaní v uplatnení svojich práv uvedených v článku 8 z dôvodu ich národnostného pôvodu. Mali nevýhodnejšie postavenie, ako „skutoční“ cudzinci. Článok 14 definuje, že „užívanie práv a slobôd priznaných týmto dohovorom musí byť zabezpečené bez diskriminácie založenej na akomkoľvek dôvode, ako je pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné zmýšľanie, národnostný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rod alebo iné postavenie.“¹⁰⁸

Slovinsko argumentovalo, že po nezávislosti Slovinska poskytli občanom bývalej Juhoslávie mimoriadne priaznivé podmienky na nadobudnutie štátneho občianstva. Avšak toto obdobie nemohlo trvať neobmedzene, keďže potrebovali vytvoriť presný zoznam slovinských občanov aj z dôvodu blížiacich sa parlamentných volieb v roku 1992. Z tohto dôvodu odmietli porušenie článku 14 v spojení s článkom 8.

Podľa názoru Komory, keďže už bolo potvrdené porušenie článku 8, nie je potrebné skúmať porušenie aj článku 14. Avšak Veľká komora rozhodla, že potrebné prešetriť aj tento článok. Skonštatovala, že došlo k odlišnému zaobchádzaniu medzi „skutočnými“ cudzincami a občanmi bývalej Juhoslávie. Záverom potvrdili porušenie článku 14 v spojení s článkom 8.

Konečný rozsudok

V roku 2012 súd vo svojom rozsudku potvrdil porušenia článku 8, 13 v súvislosti s článkom 8 a článku 14 v súvislosti s článkom 8. Zároveň skonštatoval, že vláda už podnikla pozitívne kroky na riešenie danej problematiky, keď po rozsudku Komory zmenila Zákon o regulácii právneho postavenia občanov iných nástupníckych štátov bývalej Juhoslovenskej socialistickej federatívnej republiky v Slovinsku. Šiestim žalobcom udelili povolenie na trvalý pobyt a zriadili medzivládnu komisiu s cieľom monitorovať implementáciu zmeneného a doplneného zákona a začali riešiť problém „vymazaných“. Súd v čase vyhlásenia rozsudku nevedel určiť, či vyššie uvedené reformy a rôzne kroky vlády dosiahli uspokojivé riešenie postavenia „vymazaných“. Súd uviedol, že o aplikácii článku

¹⁰⁸ Ibid.

41 Charty¹⁰⁹ rozhodne neskôr. Súd nariadil Slovinku, aby v priebehu jedného roka zriadilo ad hoc domáci kompenzačný mechanizmus pre všetkých „vymazaných“.

Súd priznal finančnú kompenzáciu za nemajetkovú ujmu vo výške 20 000 eur šiestim žalobcom, ktorí na to mali nárok – pán Kurić, pani Mezga, pán Ristanović (syn pani Ristanović), pán Berisha, pán Ademi a pán Minć. Vo veci finančnej kompenzácie majetkovej ujmy súd nerozhodol. Súd ďalej udelil finančnú kompenzáciu vo výške 30 000 eur za výdavky vzniknuté žalobcov súdnym konaním spoločne.

3.1.5 Situácia po rozsudku

V roku 2013 sťažovatelia a aj Slovinsko podali pripomienky na Európsky súd pre ľudské práva k nesplateným nárokom na spravodlivé zadosťučinenie podľa článku 41 Charty. Obe strany vyjadrili svoj zámer priateľsky vyriešiť danú situáciu avšak bez konkrétneho návrhu. Z toho dôvodu Európsky súd pre ľudské práva rozhodol zaoberať sa nevyriešenými otázkami podľa článku 41 Charty. Súd udelil sťažovateľom spravodlivé zadosťučinenie dokopy vo výške 240 000 EUR, od 29 400 do 72 770 EUR.¹¹⁰

Ústavný súd Slovinska v roku 2013 vydal rozhodnutie o zodpovednosti štátu a vláda v tom istom roku uverejnila návrh na zriadenie ad hoc kompenzačného mechanizmu pre „vymazaných“ a taktiež predložila tento návrh pred parlament. Návrh na kompenzačný mechanizmus nebol zostavený v priebehu jedného roka od rozsudku Veľkej komory Európskeho súdu pre ľudské práva. Počas päťmesačného oneskorenia plnenia rozsudku sa vyše 2000 ľudí odvolalo z dôvodu nedodržania stanoveného času na zavedenie kompenzačného mechanizmu.¹¹¹ V júni 2014 nadobudla platnosť Zákona o kompenzácií za škodu spôsobenú osobám vymazaním z registra obyvateľov s povolením na trvalý pobyt.¹¹² Zákon stanovoval, že tie „vymazané“ osoby budú príjemcami kompenzácie, ktoré už získali povolenie na trvalý pobyt alebo slovinské štátne občianstvo. Ďalej beneficiť budú

¹⁰⁹Spravodlivé zadosťučinenie: Ak súd dospeje k záveru, že došlo k porušeniu dohovoru alebo jeho protokolov a v prípade, že vnútroštátne právo dotknutej Vysokéj zmluvnej strany umožňuje len čiastočnú nápravu, súd prizná v prípade potreby poškodenej strane spravodlivé zadosťučinenie. (Článok 41 Európskej charty základných práv a slobôd)

¹¹⁰European Court of Human Rights, 2014. *Case Of Kurić And Others V. Slovenia (Application no. 26828/06) Judgment (Just satisfaction)*. [online]. [cit. 16.03.2019]. Dostupné na internete: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-141899&filename=001-141899.pdf>

¹¹¹MMC RTV Slovenija, 2016. *The lawsuit of the “erased” against Slovenia thrown out as baseless.* [online]. [cit. 16.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.rtvlo.si/news-in-english/the-lawsuit-of-the-erased-against-slovenia-thrown-out-as-baseless/407852>

¹¹²Ministry of the Interior, 2013. *The Erased*. [online]. [cit. 16.03.2019]. Dostupné na internete: http://www.mnz.gov.si/en/services/the_erased/

„vymazaní“, ktorí podali neúspešnú žiadosť ešte pred novelizáciou Zákona o regulácii právneho postavenia občanov iných nástupníckych štátov bývalej Juhoslovenskej socialistickej federatívnej republiky v Slovinsku (Zákon o regulácii právneho postavenia). Avšak tieto žiadosti nesmeli byť zamietnuté z dôvodu predstavovania hrozby pre verejný poriadok, bezpečnosť krajiny alebo pre medzinárodné vzťahy, z dôvodu trestného stíhania.¹¹³ Podmienky boli bližšie definované v Zákone o regulácii právneho postavenia. Kompenzáciu stanovili vo výške 50 EUR za každý mesiac od „výmazu“ a uviedli aj možnosť podať žalobu pre dodatočné odškodnenie v súdnom konaní. Zaviedli aj iné formy kompenzácie s cieľom uľahčiť opätovné začlenenie „vymazaných“ do slovinskej spoločnosti. Patrí medzi nich zaplatenie povinného zdravotného poistenia zo strany štátu, zabezpečenie preferenčného zaobchádzania v rámci programov sociálneho zabezpečenia, iná pomoc verejných orgánov, prístup k vzdelávaciemu systému a právo na štátne štipendia, právo na rovnaké a prioritné zaobchádzanie pri riešení problémov bývania. Osoby, ktoré majú štatút príjemcu podľa zákona o náhrade škody spôsobenej osobám prepusteným zo stáleho registra obyvateľov, sa tak môžu zúčastniť na programoch, ktoré uľahčujú integráciu do kultúrneho, hospodárskeho a spoločenského života Slovinskej republiky.¹¹⁴ Do júla 2013, do prípravy návrhu zákona kompenzačného mechanizmu, viac ako 10 000 „vymazaných“ vyriešilo štatút svojho bydliska, 3 000 „vymazaných“ získalo povolenie na trvalý pobyt a viac ako 7 000 slovinské štátne občianstvo.¹¹⁵

V roku 2016 Výbor ministrov Rady Európy, ktorý dohliadal na vykonanie rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva, uviedol, že všetky opatrenia požadované v rozhodnutí Veľkej komory boli implementované. Európsky súdny dvor pre ľudské práva taktiež sa zastával názoru, že Slovinsko podniklo pozitívne kroky na riešenie situácie „vymazaných“. Dotknuté osoby dostali priestor na legalizovanie svojho právneho postavenia v Slovinsku a na primerané odškodnenie za vymazanie zo systému v roku 1992. Súd skonštatoval, že záležitosť „vymazaných“ bol účinne vyriešený na vnútroštátnej úrovni a prípad vyhlásil za uzavretý.¹¹⁶

¹¹³European Court of Human Rights, 2014. *Case Of Kurić And Others V. Slovenia (Application no. 26828/06) Judgment (Just satisfaction)*. [online]. [cit. 16.03.2019]. Dostupné na internete: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-141899&filename=001-141899.pdf>

¹¹⁴Ministry of the Interior, 2013. *The Erased*. [online]. [cit. 16.03.2019]. Dostupné na internete: http://www.mnz.gov.si/en/services/the_erased/

¹¹⁵European Court of Human Rights, 2014. *Case Of Kurić And Others V. Slovenia (Application no. 26828/06) Judgment (Just satisfaction)*. [online]. [cit. 16.03.2019]. Dostupné na internete: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-141899&filename=001-141899.pdf>

¹¹⁶The Registrar of the Court, 2016. *The issue of “erased” people who have settled their legal status in Slovenia has been resolved at national level*. [online]. [cit. 16.03.2019]. Dostupné na internete:

3.2 Núbijské deti proti Keni

Núbijci boli historicky považovaní za cudzincov v Keni a dodnes majú problém s nadobudnutím kenského štátneho občianstva, čo ich obmedzuje požívať svoje základné ľudské práva. S bariérou sa stretávajú už pri narodení, kedy ich rodičom nie je umožnené registrovať novorodencov. Z tohto dôvodu bola v roku 2009 predložená žaloba pred Africký výbor expertov na práva a záujem dieťaťa v mene núbijských detí proti Keni, aby sa eliminovala diskriminácia tejto národnostnej menšiny a aby im boli zabezpečené základné ľudské práva.

Zájmy núbijských detí pred Africkým výborom expertov na práva a záujem dieťaťa reprezentoval Inštitút pre ľudské práva a rozvoj v Afrike a Open Society Justice Initiative. Inštitút pre ľudské práva a rozvoj v Afrike je africká mimovládna organizácia, ktorá sa zaoberá propagáciou ľudských práv na africkom kontinente a napomáha efektívnemu fungovaniu Africkému systému ochrany ľudských práv.¹¹⁷

Open Society Justice Initiative je operačný program Nadácie otvorenej spoločnosti (Open Society Foundation), ktorý pozostáva z tímu právnikov a pomocných zamestnancov. Títo ľudia vykonávajú právne úkony, ktoré podporujú poslanie Nadácie. Cieľom Nadácie otvorenej spoločnosti je okrem iného vybudovať tolerantnú spoločnosť, snažia sa posilniť právny štát s akcentom na ochranu ľudských práv, a jeho rešpektovanie.¹¹⁸ Právnici Open Society Justice Initiative zastupujú jedincov pred domácimi a medzinárodnými súdmi, ktorých prípady sú kľúčové a obhájenie ich práv pred súdmi by mal vplyv na uplatňovanie ľudských práv aj ostatných ľudí. Open Society Justice Initiative bojuje aj proti bezštátnosti so strategickými súdnymi spormi.¹¹⁹

<https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=003-5550125-6992822&filename=Decision%20Anastasov%20and%20Others%20v.%20Slovenia%20-%20issue%20of%20erased%20people.pdf>

¹¹⁷IHRDA, 2018. *Who We Are*. [online]. [cit. 8.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.ihrda.org/about-us/who-we-are/>

¹¹⁸Open Society Foundations, 2019. *Mission and Values*. [online]. [cit. 08.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.opensocietyfoundations.org/about/mission-values>

¹¹⁹Open Society Foundations, 2019. *Open Society Justice Initiative*. [online]. [cit. 08.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.opensocietyfoundations.org/about/programs/open-society-justice-initiative>

3.2.1 Skutkové okolnosti prípadu

Diskriminácia Núbijcov v Keni postihuje už generácie, desaťročia čelia bezštátnosti. Kenský Núbijci sú pôvodom zo Sudánu, majú moslimskú vieru a stali sa súčasťou britskej armády počas kolonizácie na prelome 19. a 20. storočia. V roku 1939 Núbijci žiadali o repatriáciu do Sudánu, avšak im to bolo zamietnuté britskou vládou.¹²⁰ Po druhej svetovej vojne sa nevrátili do Sudánu, ale za svoje služby dostali od Britov pozemky v Keni blízko hlavného mesta.¹²¹ V tejto oblasti vytvorili najväčší slum v Afrike, Kibéri, kde však Núbijci neboli skutočnými vlastníkmi územia. Počas britského kolonializmu úrady im neudelili britské štátne občianstvo, na rozdiel od indických železničiarov, ktorí prišli do krajiny za prácou koncom 19. storočia. Po nezávislosti Keni (1963) kenské úrady odmietli Núbijcom udeliť kenské štátne občianstvo a ich nárok na územie, kde žijú.¹²² Táto situácia sa dotýka približne 100 000 Núbijcov, ktorí sú osobami bez štátnej príslušnosti.¹²³

Štátne občianstvo v Keni je udeľované pri narodení na základe miesta narodenia a štátneho občianstva rodičov. Avšak skutočnosti má udeľovanie štátneho občianstva pri narodení určité obmedzenia. Je potrebné preukázať historický pôvod (ancestral homeland) osoby v krajine. Ostatným národnostným menšinám, ktoré sa nachádzali na území Keni, z dôvodu britskej kolonizácie štátne občianstvo udelili, ale Núbijcom nie. Bez štátneho občianstva nemajú prístup ku školstvu, k zdravotnej starostlivosti, nemohli by ani opustiť svoj domov, keďže hocikedy môžu byť zastavení, aby sa preukázali identifikačnými dokumentami, ktoré im neboli udelené. Keďže nebol uznaný ich historický pôvod v krajine, nemohli si nárokovať ani územie, na ktorom žili. Územie Kibéri je zo strany úradov považované za kenské územie, kde Núbijci nelegálne bývajú. V tejto oblasti nie je zabezpečená ani komunálna infraštruktúra (miestne komunikácie), pitná voda, sanitácia, zdravotné zabezpečenie, školy a nemocnice sú nižšej kvality ako v iných častiach krajiny.

V Keni sa rodný list neuznáva ako dôkaz štátnej príslušnosti, jedinci sa musia registrovať po dovŕšení plnoletosti a žiadať o identifikačné dokumenty. Do dosiahnutia

¹²⁰Minority rights group international, 2005. *Kenya: Minorities, Indigenous Peoples and Ethnic Diversity*. [online]. [cit. 09.03.2019]. Dostupné na internete: <https://minorityrights.org/wp-content/uploads/old-site-downloads/download-147-Kenya-Minorities-Indigenous-Peoples-and-Ethnic-Diversity.pdf>

¹²¹CNN, 2011. *Kenya's Nubians: Outsiders in their own country*. [online]. [cit. 09.03.2019]. Dostupné na internete: <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/05/04/kenya.nubian.discrimination/index.html>

¹²²Open Society Justice Initiative, 2009. *Letter of Introduction*. [online]. [cit. 08.03.2019]. Dostupné na internete: https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/minorsletter_2009414.pdf

¹²³Open Society Foundation, 2005. *Nubians in Kenya Appeal for Their "Right to Existence"*. [online]. [cit. 09.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.opensocietyfoundations.org/press-releases/nubians-kenya-appeal-their-right-existence>

18 rokov veku nemajú žiadny dôkaz o štátnej príslušnosti. Deti kenských občanov sú považované za štátnych občanov aj pred nadobudnutím identifikačných dokumentov. Núbijské deti sú v bezradnej situácii, keďže ich rodičia nemajú efektívne štátne občianstvo. Keď sa registrujú vo veku 18 rokov, podliehajú sa hlbokému a dlhotrvajúcemu skúmaniu ich spôsobilosti nadobudnúť štátne občianstvo a je ich žiadosť často zamietnutá alebo musia dlho čakať, aby dostali identifikačné dokumenty. Deti Núbijcov taktiež majú sťažené podmienky pri prístupe k základnému vzdelaniu. Keňa neponúka bezplatný prístup k vzdelávaniu na stredných školách a všetci Keňania musia za štúdium platiť. Keďže Núbijcovia sa bez identifikačných dokumentov nemôžu zamestnať, sú ekonomicky marginalizovaní a teda nie sú schopní platiť za vzdelávanie svojich detí. Týmto spôsobom sa dostanú do začarovaného kruhu, lebo bez vzdelania v budúcnosti nebudú schopní sa zamestnať a ani zabezpečiť vzdelanie svojich detí. Ťažkosti pri nadobudnutí štátneho občianstva núbijským deťom spôsobuje aj skutočnosť, že sa vyskytujú bariéry pri registrovaní novorodencov. Mnohé nemocnice odmietajú vydávať núbijským deťom rodné listy.¹²⁴

3.2.2 Odôvodnenie sťažnosti pred Africkým výborom expertov na práva a záujem dieťaťa

Inštitút pre ľudské práva a rozvoj v Afrike a Open Society Justice Initiative predložili žalobu pred Africký výbor expertov na práva a záujem dieťaťa a odvolávali sa na článok 3 (zákaz diskriminácie), článok 6 (právo na meno a štátnu príslušnosť) a vyplývajúce z porušenia týchto dvoch článkov aj na článok 11 (právo na vzdelanie) a článok 14 (právo na zdravotnú starostlivosť) Africkej charty o právach a blahu dieťaťa.¹²⁵

Sťažovatelia uviedli, že neschopnosť registrovať Núbijské deti pri ich narodení v konečnom dôsledku spôsobuje, že sa stanú osobami bez štátnej príslušnosti. Avšak právo na registráciu pri narodení je zakotvené v afrických normách ochrany ľudských práv a aj v medzinárodnom práve. Okrem Africkej charty o právach a blahu dieťaťa žalobcovia

¹²⁴Institute for Human Rights and Development in Africa (IHRDA) and the Open Society Justice Initiative, 2010. *Arguments On The Merits Of The Communication*. [online]. [cit. 09.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/nubian-minors-submission-20100603.pdf>

¹²⁵The African Committee Of Experts On The Rights And Welfare Of The Child (Acerwc), 2011. *Decision On The Communication Submitted By The Institute For Human Rights And Development In Africa And The Open Society Justice Initiative (On Behalf Of Children Of Nubian Descent In Kenya) Against The Government Of Kenya*. [online]. [cit. 09.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/ACERWC-nubian-minors-decision-20110322.pdf>

uviedli dôležité medzinárodnoprávne dokumenty, ako Všeobecná deklarácia ľudských práv, Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, Dohovor o právach dieťaťa, ktoré potvrdzujú právo na registráciu pri narodení a na štátnu príslušnosť. Taktiež uviedli, že Africká komisia pre ľudské práva a práva národov¹²⁶ skonštatovala, že občianstvo je nevyhnutné pre využívanie iných práv zaručených Africkou chartou ľudských práv a práva národov. Všetky uvedené dokumenty boli prijaté Kenskou republikou. Zdôraznili, dôležitosť štátneho občianstva pre deti a opierali sa o článok 7 Dohovoru o právach dieťaťa, ktorý hovorí, že „každé dieťa je ihneď po narodení zaregistrované a má od narodenia právo na meno, štátnu príslušnosť [...] Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, zabezpečujú uplatňovanie týchto práv v súlade so svojimi záväzkami vyplývajúcimi z príslušných medzinárodných právnych dokumentov v tejto oblasti, zvlášť v prípade, ak by dieťa inak štátnu príslušnosť nemalo.“¹²⁷

Inštitút pre ľudské práva a rozvoj v Afrike a Open Society Justice Initiative taktiež zdôrazňoval potrebu transparentnosti podmienok na udelenie štátneho občianstva bez diskriminácie a zbytočného odkladu. Štáty musia zabezpečiť presadzovanie základných ľudských práv, v prípade Kene pomocou udelenia štátneho občianstva aj vo vzťahu k núbijským deťom. Na základe Africkej charty o právach a blahu dieťaťa každé dieťa má byť zaregistrované hneď po narodení. Výbor OSN pre ľudské práva uvádza, že deťom je potrebné zabezpečiť štátne občianstvo po narodení, avšak to neznamená, že štáty majú povinnosť udeliť svoju štátnu príslušnosť každému dieťaťu narodenému na ich území. Vyžaduje sa od nich, aby prijali vhodné opatrenia (vnútroštátne alebo medzištátne) na to, aby sa deti nestali apolitmi.

Sťažovatelia tvrdili, že núbijské deti sú diskriminované z dôvodu, že sú na rozdiel od iných detí prešetrované, keď sa po dovŕšení 18 roku života uchádzajú o identifikačné doklady. Sú im kladené viaceré prekážky. Uviedli, že podľa Kenskej ústavy je zakázaná diskriminácia na základne etnického alebo náboženského pôvodu. Odmietnutie udelenia preukazu totožnosti určitej etnickej skupine v konečnom dôsledku spôsobuje jej marginalizáciu. Spôsob ako Núbijcom nie je udelený preukaz nazvali inštitucionalizovanou diskrimináciou.

¹²⁶Africká komisia pre ľudské práva a práva národov vznikla na základe Africkej charty ľudských práv a práva národov. Je mimosúdny orgán, ktorý má právomoc vykladať právo. Jej hlavnými úlohami sú: ochrana a podpora ľudských práv a práva národov a výklad Africkej charty ľudských práv a práv národov. (African Commission on Human and Peoples' Rights, 2019. *About ACHPR*. [online]. [cit. 17.03.2019]. Dostupné na internete: <http://www.achpr.org/about/>)

¹²⁷*Dohovor o právach dieťaťa, 1989*. [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: https://www.unicef.sk/dokumenty/materialy-na-stiahnutie/advocacy/dohovor_o_pravach_dietata.pdf

Z dôvodu uvedených obmedzení núbijské deti majú problém s prístupom k vzdelaniu a aj k zdravotnej starostlivosti. V Kibéri nemajú zo strany štátu zabezpečené dostatočné množstvo škôl a rodičia často nezvládajú náklady súvisiace s vzdelávaním (školské uniformy, kancelárske potreby). Inštitút pre ľudské práva a rozvoj v Afrike a Open Society Justice Initiative vo svojej sťažnosti ďalej uviedol, že na základe Výboru OSN pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva vzdelávanie má byť dostupné pre všetky deti, ktoré je teritoriálne a ekonomicky dostupné. Núbijským deťom podľa názoru sťažovateľov tieto podmienky neboli zabezpečené.¹²⁸

3.2.3 Rozhodovací proces pred Africkým výborom expertov na práva a záujem dieťaťa

Sťažovatelia uviedli, že v prípade Núbijcov nebolo možné vyčerpať všetky vnútroštátne opravné prostriedky na riešenie ich situácie, stretávali sa prekážkami zo strany miestnych úradov. Problém núbijských detí bol predložený aj na Kenský ústavný súd ale súd šesť rokov sa nezaoberal ich prípadom.

Africká charta o právach a blahu dieťaťa v článku 46 uvádza, že pri rozhodovaní výbor má brať inšpiráciu aj z iných medzinárodnoprávných dokumentov týkajúcich sa ochrany ľudských práv, ako Africká charta ľudských práv a práva národov, Všeobecná deklarácia ľudských práv, Dohovor o právach dieťaťa, alebo z iných medzinárodnoprávných nástrojov OSN a afrických krajín. Z tohto dôvodu sa Výbor odvoláva na rôzne medzinárodné dokumenty týkajúce sa tejto problematiky, nie len na Africkú chartu o právach a blahu dieťaťa.¹²⁹

Africký výbor expertov na práva a záujem dieťaťa vyhlásil sťažnosť za prijateľnú a uviedol, že na základe článku 56 Africkej charty ľudských práv a národov sťažovatelia môžu byť oslobodení od vyčerpania miestnych opravných prostriedkov, ak by sa takýto proces mohol byť alebo by bol neprimerane predĺžený.¹³⁰

¹²⁸ Institute for Human Rights and Development in Africa (IHRDA) and the Open Society Justice Initiative, 2010. *Arguments On The Merits Of The Communication*. [online]. [cit. 09.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/nubian-minors-submission-20100603.pdf>

¹²⁹ The African Committee Of Experts On The Rights And Welfare Of The Child (Acerwc), 2011. *Decision On The Communication Submitted By The Institute For Human Rights And Development In Africa And The Open Society Justice Initiative (On Behalf Of Children Of Nubian Descent In Kenya) Against The Government Of Kenya*. [online]. [cit. 09.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/ACERWC-nubian-minors-decision-20110322.pdf>

¹³⁰ Ibid.

Porušenie článku 6 Africkej charty o právach a blahu dieťaťa

Článok 6 uvádza, že každé dieťa má právo na meno (odsek 1), má byť zaregistrované po narodení (odsek 2) a má právo na štátnu príslušnosť (odsek 3). „Štáty, zmluvné strany tejto Charty, sa zaväzujú zabezpečiť, aby ich ústavné právne predpisy uznávali zásady, podľa ktorých dieťa nadobúda štátnu príslušnosť štátu, na území ktorého sa narodilo, ak v čase narodenia dieťaťa nie je udelená štátna príslušnosť iným štátom v súlade so svojimi právnymi predpismi.“(odsek 4)¹³¹

Výbor zdôraznil dôležitosť registrácie dieťaťa pri narodení, bez ktorého by im hrozilo sociálne vylúčenie. Sťažovatelia uviedli, že núbijským deťom toto právo je odopreté, častokrát je im odmietnuté vydanie rodného listu a následne vydanie identifikačných dokladov. Túto skutočnosť potvrdila aj Kénská národná komisia pre ľudské práva.¹³² Africký výbor expertov na práva a záujem dieťaťa a Výbor OSN pre ľudské práva už v minulosti upozornili Keňu na porušovanie práv týchto detí na registráciu, dôsledku čoho sa stali apolitmi.

Výbor sa dotkol aj problému, že štátne občianstvo nie je garantované rodným listom ale až po dovŕšení 18 roku veku života sa musia uchádzať o identifikačné doklady, ktoré sú zároveň dôkazom štátnej príslušnosti. Napriek tomu, že článok 6 negarantuje štátne občianstvo už pri narodení, Africký výbor naznačuje potrebu štátneho občianstva už od začiatku života. Odvolávali sa aj na článok 4 Africkej charty, že „vo všetkých konaniach týkajúcich sa dieťaťa, ktoré vykonala akákoľvek osoba alebo orgán, má najlepší záujem dieťaťa prvoradú pozornosť.“¹³³ Aj Výbor OSN pre ľudské práva sa vyjadril, že deťom je potrebné zabezpečiť štátnu príslušnosť už pri narodení.

Rodný list nie je dôkazom štátnej príslušnosti, čo podľa navrhovateľov znamená, že aj registrované deti do 18 rokov veku nemajú štátne občianstvo. Avšak, kým deti kenskej národnosti majú pozitívne predpoklady, že v dospelosti budú uznaní za štátnych príslušníkov Keni, núbijské deti žijú v neistote. Nie je garantované, že im po dovŕšení

¹³¹ *African Charter on the Rights and Welfare of the Child*, 1999. [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: http://www.achpr.org/files/instruments/child/achpr_instr_charterchild_eng.pdf

¹³² Kénská národná komisia pre ľudské práva je nezávislá národná inštitúcia pre ľudské práva, ktorej hlavným cieľom je vyšetrovať porušenie ľudských práv, monitorovanie a kontrola noriem dodržiavanie noriem ľudských práv. Komisia poskytuje vzdelávanie v oblasti ľudských práv, uskutočňuje kampane na propagáciu ochrany ľudských práv a taktiež spolupracuje s ostatnými organizáciami/inštitúciami v tejto oblasti v Keni. (KNCHR ICT, 2019. *Establishment*.. [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: <https://www.knchr.org/About-Us/Establishment>)

¹³³ *African Charter on the Rights and Welfare of the Child*, 1999. [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: http://www.achpr.org/files/instruments/child/achpr_instr_charterchild_eng.pdf

18 rokov bude udelená štátna príslušnosť a aj keď áno, tak len s dlhým omeškaním. Navrhovatelia taktiež tvrdili, že prešetrovanie núbijských detí pri uchádzaní sa o identifikačné dokumenty má diskriminačný charakter.

Výbor sa odvolával na medzinárodné dokumenty, ktoré obsahujú normy na získanie štátneho občianstva ako Všeobecná deklarácia ľudských práv, Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie, Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, Dohovor o právach dieťaťa. Keňa je zmluvnou stranou všetkých spomenutých dohovorov.

Podľa Afrického výboru, Keňa by mohla argumentovať, že núbijské deti by mali žiadať sudánske štátne občianstvo. Avšak aj v tomto prípade by nebol dodržaný článok 6, podľa ktorého štát má povinnosť proaktívne spolupracovať s inými štátmi, ak má dieťa nárok na štátnu príslušnosť iného štátu. Výbor nemal dôkaz o tom, že Keňa by vykonala takéto opatrenia. Z uvedených dôvodov Africký výbor expertov na práva a záujem dieťaťa rozhodol, že článok 6 Africkej charty o právach a blahu dieťaťa bol porušený zo strany Keni.

Porušenie článku 3 Africkej charty o právach a blahu dieťaťa

Článok 3 zdôrazňuje právo detí na nediskrimináciu. „Každé dieťa má nárok na využívanie práv a slobôd uznaných a zaručených v tejto charte bez ohľadu na rasu, etnickú skupinu, farbu pleti, pohlavie, jazyk, náboženstvo, politický alebo iný názor dieťaťa alebo jeho rodičov alebo zákonných zástupcov, národný a sociálny pôvod, majetok alebo iný štatút.“¹³⁴

Navrhovatelia tvrdili, že s núbijskými deťmi sa zaobchádza inak ako s deťmi inej národnosti. Núbijské deti sú podrobení hlbokému preverovaniu pri uchádzaní sa o identifikačné dokumenty. Táto diskriminácia v konečnom dôsledku môže spôsobiť, že ostanú bez štátneho občianstva. Tieto skutočnosti sú v rozpore s článkom 3. Aby Africký výbor mohol dôkladne prešetriť situáciu, žiadal Keňu o odôvodnenie rozdielneho zaobchádzania. Keňa sa nevyjadrila k danej záležitosti. Kenská národná komisia pre ľudské práva dodala k skúmaniu porušenia článku 3, že proces preverovania Núbijcov má diskriminačný charakter, ktorý nemá v demokratickej a pluralistickej spoločnosti miesto. Výbor navrhol odstránenie danej diskriminácie a uzákonenie obmedzení, ak sú v nevyhnutnom legitímnom záujme štátu. Taktiež vyhlásili potrebu zjednodušenia procesu

¹³⁴ *African Charter on the Rights and Welfare of the Child*, 1999. [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: http://www.achpr.org/files/instruments/child/achpr_instr_charterchild_eng.pdf

udeľovania identifikačných dokumentov a tým aj štátneho občianstva. V dôsledku uvedeného Africký výbor potvrdil porušenie článku 3 Africkej charty o právach a blahu dieťaťa.

Porušenie článku 14 (spolu s článkom 3 a 6) Africkej charty o právach a blahu dieťaťa

Článok 14 Charty skonštatuje právo detí na zdravotnú starostlivosť. Sťažovatelia uviedli, že Keňa porušuje odsek 2b článku 14, na základe ktorého zmluvné štáty majú „povinnosť zabezpečiť poskytovanie potrebnej lekárskej pomoci a zdravotnej starostlivosti všetkým deťom s dôrazom na rozvoj primárnej zdravotnej starostlivosti“ a odsek 2c článku 14, povinnosť „zabezpečiť primeranú výživu a bezpečnú pitnú vodu“. Ďalej na základe odseku 2g toho istého článku, zmluvné štáty majú povinnosť „integrovat’ základné programy zdravotnej starostlivosti do národných programov rozvoja“.¹³⁵

Výbor uznal, že núbijské deti mali obmedzenejší prístup k zdravotnej starostlivosti v porovnaní s inými etnickými skupinami v Keni. V oblasti ich bydliska, v slume, nie je v dostatočnej miere zabezpečená zdravotná starostlivosť a čistá voda. Zdravotná starostlivosť tejto národnostnej skupiny nie je primerane zabezpečená, čo pripisujú k skutočnosti, že ich štátne občianstvo v Keni nie je potvrdené. Výbor uznal porušenie článku 14 odsek 2(b, c, g).

Porušenie článku 11 (spolu s článkom 3 a 6) Africkej charty o právach a blahu dieťaťa

Článok 11 zaväzuje zmluvné štáty zabezpečiť deťom právo na vzdelanie. Odsek 3a bližšie definuje, že štáty majú povinnosť poskytnúť bezplatné základné vzdelanie deťom, tj. majú zabezpečiť pre deti primerané množstvo škôl v primeranej kvalite (kvalifikovaných učiteľov). Africká charta ľudských práv a práva národov taktiež uvádza, že každý má právo na vzdelanie.

Núbijské deti nemali plne zabezpečené uplatnenie svojho práva na vzdelanie. V Kiberi školstvo nebolo zabezpečené v dostatočnom množstve a na tej istej úrovni, s totožným množstvom zdrojov ako pre komunity, ktoré neboli zložené z detí núbijského pôvodu. Čiže v Keni existuje nerovnosť v poskytovaní vzdelávacích služieb, čo Výbor

¹³⁵ Ibid.

pripisoval k ich nepotvrdenému statusu štátnej príslušnosti Keni. V rozsudku uviedli, že keďže porušovanie práv Núbijcov pretrváva viac ako pol storočia, nedotýka sa to len súčasných núbijských detí ale aj predošlej generácie. Výbor po prešetrení situácie poškodenej národnostnej menšiny v Keni potvrdil aj porušenie článku 11 odsek 3 („štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tejto charty, prijímú všetky potrebné opatrenia s cieľom dosiahnuť úplnú realizáciu práva na vzdelanie ...“)¹³⁶

Konečný rozsudok

Africký výbor expertov na práva a záujem dieťaťa v roku 2011 potvrdil viaceré porušenie Africkej charty o právach a blahu dieťaťa – článok 3, článok 6 (odseky 2, 3, 4), článok 11 (odsek 3) a článok 14 (odsek 2 (b, c, g)). Výbor uviedol odporúčania pre Keňu aby prijala opatrenie na riešenie stavu núbijských detí, aby neostali apolitmi a mohli plne uplatňovať svoje práva. Taktiež odporúča udeľovanie rodných listov bez diskriminácie a zabezpečiť rôznymi prostriedkami, aby núbijské deti boli ihneď po narodení zaregistrované. Pre splnenie týchto odporúčaní Keňa má vypracovať plány v spolupráci s postihnutým obyvateľstvom. Následne má podať správu o implementácii odporúčaní pred Výbor.

3.2.4 Situácia po rozsudku

V roku 2013 Kenyan Nubian Rights Forum spolu s Iniciatívou Open Society Justice a Nadáciou otvorenej spoločnosti začali poskytovať právnu pomoc ľuďom v Kiberi (Núbijcom a aj členom iných národnostných menšín). Pomáhali pri podávaní žiadostí o osobné dokumenty a doklady, o rodné a úmrtné listy, o preukaz totožnosti a cestovné pasy. Avšak aj tri roky po vyhlásení Afrického výboru expertov na práva a záujem dieťaťa Núbijci čelili diskriminácii, boli stále neprimerane prešetrovaní pri uchádzaní sa o identifikačné dokumenty. Tieto postupy naďalej spôsobovali obmedzený prístup k sociálnym a ekonomickým príležitostiam.¹³⁷

¹³⁶ Ibid.

¹³⁷ African Committee of Experts on the Rights and Welfare of the Child, 2014. *Briefing Paper: Implementation of Nubian Minors v. Kenya* [online]. [cit. 17.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/litigation-implementation-briefing-nubian-children-20170606.pdf>

Africká komisia pre ľudské práva a práva národov v roku 2015 na svojom mimoriadnom stretnutí sa zaoberala aj porušovaním práv núbijskej komunity v Keni. Africká komisia vyhlásila, že boli porušené viaceré články Africkej charty o ľudských právach a právach národov. Došlo k porušeniu článkov 2 a 3 z dôvodu diskriminácie určitej národnostnej skupiny, článku 5, z dôvodu nezavedenia spravodlivého procesu na udelenie identifikačných dokumentov a článku 14 (právo na majetok). Komisia uviedla aj následne porušenia článkov 1, 12, 13, 15, 16, 17 a 18 Africkej charty o ľudských právach a právach národov. Žiadali Kenskú republiku, aby zaviedli objektívne a nediskriminačné kritéria na určenie kenského občianstva, aby uznali núbijské vlastníctvo pozemkov v Kiberi.¹³⁸

Výbor OSN pre práva dieťaťa na základe správy Keni v roku 2016 o dodržiavaní Dohovoru o právach a blahu dieťaťa vyslovil svoje obavy týkajúce sa registrácií detí pri narodení a následnej udelení štátnej príslušnosti pre deti. Problémy identifikovali najmä vo vidieckych a odľahlých oblastiach a medzi špecificky marginalizovanými skupinami kam patria aj núbijské deti. Výbor navrhol zavedenie zákona na bezplatnú registráciu pri narodení, zdôraznil potrebu registrácie všetkých detí pri narodení a úplnej implementácie rozsudku prípadu Núbijské deti proti Keni.¹³⁹

Africký výbor expertov na práva a záujem dieťaťa vydal v roku 2017 Písomné pripomienky k implementácii rozsudku. Uviedli, že nevidia zlepšenie situácie núbijských detí, skôr zhoršovanie. V správe sa uvádza, že aj oficiálne vládne orgány v Keni, ako Komisia pre správu spravodlivosti a Komisia pre pravdu, spravodlivosť a zmierenie mali negatívny postoj voči fungovaniu registračných a identifikačných systémov v krajine. Avšak napriek kritike zo strany medzinárodných a národných orgánov a občianskych spoločností Kenská vláda nepodnikla kroky na riešenie diskriminačných praktík, ktoré majú dopad aj na núbijské deti. Nezavedli sa legislatívne zmeny, ktoré by mali pozitívny vplyv na túto znevýhodnenú skupinu obyvateľov. Do vyhlásenia rozsudku prešetrovanie pri uchádzaní sa o identifikačné dokumenty neprebiehalo na základe pevného právneho základu. V roku 2014 kenská vláda už prijala legislatívny balík s koncepciou preverovania v rámci bezpečnostného rámca. Zavedenie nových požiadaviek spôsobilo, že tento proces uchádzania sa o identifikačné doklady bol pre Núbijcov náročnejší. Okrem podmienky doloženia dodatočných dokumentov a zdĺhavého procesu, pri podávaní žiadosti musel byť

¹³⁸African Commission on Human and Peoples' Rights, 2015. *Communication 317 / 2006 – The Nubian Community in Kenya vs The Republic of Kenya*. [online]. [cit. 17.03.2019]. Dostupné na internete: http://www.achpr.org/files/sessions/17th-co/communications/317.06/communication_317.06_eng.pdf

¹³⁹Committee on the Rights of the Child, 2016. *Concluding observations on the combined third to fifth periodic reports of Kenya*. [online]. [cit. 17.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.refworld.org/docid/57aeb8b4.html>

prítomný aj rodič plnoletého dieťaťa, aby poskytol svoj odtlačok prstu na formulár žiadosti o občiansky preukaz svojho dieťaťa. Táto požiadavka sa vyžaduje len v určitých častiach krajiny a od moslimských žiadateľov, vrátane Núbijcov.¹⁴⁰

Po rozsudku Afrického výboru expertov na práva a záujem dieťaťa v roku 2011 kenská vláda vyvinula úsilie na splnenie cieľa univerzálnej registrácie detí po narodení, avšak Núbijci stále čelia výzvam pri registrácii. Z tohto dôvodu, v rokoch 2015 až 2017 uskutočnila mobilná kampaň na registráciu občanov v spolupráci s občianskymi spoločnosťami a vládou a okrem iných organizácií aj s UNHCR Keňa. Do tejto kampani sa zapojilo skoro 5 000 ľudí, z ktorých väčšina nebola novorodené dieťa¹⁴¹. To znamená, že existuje veľký dopyt zo strany spoločenstva o registráciu a rodné listy aj vo vyššom veku a stále existuje veľký počet ľudí bez registrácie.

Africký výbor expertov na práva a záujem dieťaťa uviedol v Písomných pripomienkach k implementácii rozsudku odporúčania na riešenie situácie Núbijcov. Odporúča, aby Africký výbor spolu s Výborom OSN pre práva dieťaťa a s Africkou komisiou pre ľudské práva a práva národov spolupracoval s Kenskou vládou a zainteresovanými stranami (s Núbijcami) v usporiadaní právneho postavenia Núbijcov v Keni. Africký výbor taktiež odporúča zriadenie funkcie spravodajcu, na kontrolu implementácie rozhodnutia a žiada kenskú vládu o pravidelné správy o implementácii odporúčaní. Ďalej v dokumente zosumarizovali požiadavky voči kenskej vláde. V mene núbijskej komunity, Inštitútu pre ľudské práva a rozvoj v Afrike a Open Society Justice Initiative Africký výbor žiadal vládu, aby zakázali diskriminačné prešetrovanie, o legislatívne zmeny v oblasti získania občianstva a administratívne zmeny na elimináciu nadmerného čakania na udelenie identifikačných dokladov. Odporúča zaviesť zodpovedný a primeraný zber údajov o obyvateľstve bez štátnej príslušnosti, zvýšiť a systematizovať úsilie zamerané na registráciu ľudí vo vidieckych a odľahlých oblastiach. A v neposlednom rade vláda by mala spolupracovať s občianskymi spoločnosťami v monitorovaní a realizácii Cieľov udržateľného rozvoja, ktoré v cieľi 16 (mier, spravodlivosť a silné inštitúcie) zahŕňa poskytovanie právnej identity, vrátane registrácie detí pri narodení.¹⁴²

¹⁴⁰African Committee Of Experts On The Rights And Welfare Of The Child, 2017. *Written Comments on Implementation - Institute on Human Rights and Development in Africa and Open Society Justice Initiative v. Kenya (Kenyan Nubian Children, Case No. 02/2010)*. [online]. [cit. 17.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/implementation-briefing-nubian-children-kenya-20170606.pdf>

¹⁴¹Ibid.

¹⁴²Ibid.

Záver

V našej práci sme sa zamerali na skúmanie stavu bez štátnej príslušnosti, ktorý môže vzniknúť z dôvodu diskriminácie národnostných, etnických alebo náboženských skupín, diskriminácie na základe pohlavia, vzniku nových štátov alebo konfliktov zákonov.

Cieľom našej práce bolo na základe vybraných prípadov pred medzinárodnými rozhodovacími orgánmi poukázať na ochranu práv osôb bez štátnej príslušnosti normami medzinárodného práva. Za účelom dosiahnutia hlavného cieľa sme si definovali aj čiastkové ciele, ktoré pomohli k naplneniu hlavného cieľa a venovali sme sa im v jednotlivých kapitolách a podkapitolách záverečnej práce.

V prvej kapitole sme sa sústredili na zadefinovanie štátneho občianstva a osôb bez štátneho občianstva. Ďalej sme charakterizovali ochranu práv osôb bez štátnej príslušnosti pomocou dohovorov, paktov, deklarácií, ktoré sa zaoberajú v rámci ochrany ľudských práv aj s apolitmi alebo výlučne len s problematikou apolitov. Následne sme sa zamerali na charakterizovanie rozhodcovských orgánov, na ktoré sa môžu apoliti obrátiť pri porušovaní ľudských práv. V poslednej kapitole sme opísali dve rozhodcovské konania, prvý pred Európskym súdom pre ľudské práva a druhý pred Africkým výborom expertov na práva a záujem dieťaťa. Následne sa pomocou rozsudkov rozhodcovských orgánov poukázali na konkrétne normy, ktoré v daných prípadoch boli porušené a majú za úlohu zabezpečiť základné ľudské práva aj apolitom, t. j. ochraňovať aj osoby bez štátnej príslušnosti.

Na základe analýzy dvoch vybraných prípadov sme poukázali na fakt, že v konečnom dôsledku normy medzinárodného práva, ktoré ochraňujú osoby bez štátnej príslušnosti nie sú medzinárodné dohovory, pakty alebo deklarácie ale zakladajúce listiny rozhodcovských orgánov. Treba však poznamenať, že aj tieto medzinárodné dokumenty sú z pohľadu právneho postavenia apolitov dôležité, ale pri podávaní sťažnosti na medzinárodné rozhodcovské orgány sa osoby bez štátnej príslušnosti musia odvolávať na porušenie ich práv vymedzených v zakladajúcich listinách týchto orgánov.

Keď porovnáme dva vybrané prípady – Kurić a ostatní proti Slovinsku a Núbijské deti proti Keni, môžeme vidieť odlišné reakcie na rozsudky zo strany žalovaných štátov. V Slovinsku miestne orgány, vláda Slovinka sa snažila zlepšiť situáciu „vymazaných“ a pomohla im nadobudnúť štátne občianstvo. Podnikli pozitívne kroky na riešenie postavenia dotknutých osôb a Európsky súdny dvor pre ľudské práva vyhlásil prípad za uzavretý. V Keni sa po vyhlásení rozsudku, na rozdiel od prípadu v Slovinsku, situácia Núbijcov nezlepšovala. Boli zavedené určité kroky na pomoc týmto ľuďom zo strany vlády v spolupráci občianskymi spoločnosťami a okrem iných organizácií aj s UNHCR. Avšak

napriek tomu Kenská vláda nepodnikla dostatočné opatrenia na riešenie diskriminačných praktík, ktoré majú dopad aj na núbijské deti.

Na základe uvedených skutočností môžeme dospieť ku skonštatovaniu, že na redukovanie počtu a zlepšenie situácie apolitov je potrebné, aby existovala politická vôľa aj na vnútroštátnej úrovni, nie len na medzinárodnej. Zároveň sa vyžaduje od dotknutých krajín, aby aj v praxi implementovali postupy, ku ktorým sa zaviazali v medzinárodných zmluvách, dohovoroch, paktoch a deklaráciách. Je to nutná podmienka, aby sa znížil počet osôb bez štátnej príslušnosti a ochrany ich ľudských práv.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje

1. Achiron, Marily. 2005. *Štátna príslušnosť a osoby bez štátnej príslušnosti: (Občianstvo a bezštátnosť) : príručka pre poslancov parlamentu*. Ženeva: Medziparlamentná únia, ISBN 9291422622.
2. Brownlie, Ian. 2013. *Princípy medzinárodného verejného práva*. Bratislava: Paneurópska škola práva. ISBN 978-80-89447-64-0.
3. Čepelka, Čestmír a Šturma, Pavel. 2003. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: Eurolex Bohemia. ISBN 80-86432-57-2.
4. Klučka, Ján. 2011. *Medzinárodné právo verejné: (všeobecná a osobitná časť)*. 2. dopln. a preprac. vyd. Bratislava: Iura Edition. ISBN 978-80-8078-414-0.
5. Mokrý, Lucia. 2012. *Občianstvo Európskej únie - základné subjektívne verejné právo*. Bratislava: EURO-PROFI, ISBN 9788097074418.
6. Mráz, Stanislav. 2011. *Medzinárodné právo verejné*. Bratislava: Ekonóm. ISBN 978-80-225-3148-1
7. Potočný, Miroslav a Jan Ondřej. 2006. *Mezinárodní právo veřejné : zvláštní část*. Praha: C.H. Beck. ISBN 80-7179-536-4.
8. Strážnická, Viera. *Medzinárodná a európska ochrana ľudských práv*. Bratislava: Paneurópska vysoká škola, 2013. ISBN 9788089447954.
9. Štefančík, Radoslav, a Lenč, Jozef, 2011. *Migračná politika národných štátov*. Trnava : Slovenská spoločnosť pre regionálnu politiku. ISBN 978-80-969043-3-4
10. Vršanský, Peter Valuch, Jozef. 2016. *Medzinárodné právo verejné: osobitná časť*. Bratislava: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-8168-376-3.
11. Weis, Paul. 1979. *Nationality and statelessness in international law*. Alphen aan den Rijn: Sijthoff and Noordhoff. ISBN 90-286-0329-8

Internetové zdroje

12. ACERWC – AU, 2019. *Mandate of the The African Committee of Experts on the Rights and Welfare of the Child*. [online]. [cit. 06.03.2019]. Dostupné na internete: <https://acerwc.africa/mandate/>
13. African Commission on Human and Peoples' Rights, 2019. *About ACHPR*. [online]. [cit. 17.03.2019]. Dostupné na internete: <http://www.achpr.org/about/>
14. African Court on Human and Peoples' Rights, n.d. *Welcome to the African Court* [online]. [cit. 06.03.2019]. Dostupné na internete: <http://www.african-court.org/en/index.php/12-homepage1/1-welcome-to-the-african-court>
15. Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz, 2016. *Staatsangehörigkeitsgesetz (StAG)*. [online]. [cit. 18.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.gesetze-im-internet.de/stag/BJNR005830913.html>
16. Business Insider. 2018. *More than 30 other countries recognize birthright citizenship — here's the full list*. [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: <https://www.businessinsider.com/countries-that-recognize-birthright-citizenship-july-2018-10>
17. CNN, 2011. *Kenya's Nubians: Outsiders in their own country* .[online]. [cit. 09.03.2019]. Dostupné na internete: <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/05/04/kenya.nubian.discrimination/index.html>
18. Government of Canada, 2019. *Citizenship Act*. [online]. [cit. 18.03.2019]. Dostupné na internete: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-29/page-1.html#h-3>
19. Government of Ireland, 1956. *Irish Nationality and Citizenship Act*. [online]. [cit. 18.03.2019]. Dostupné na internete: <http://www.irishstatutebook.ie/eli/1956/act/26/enacted/en/print>
20. Guide to the International Human Rights System, n.d. *African Committee of Experts on the Rights and Welfare of the Child: Communication Procedure* . [online]. [cit. 21.03.2019]. Dostupné na internete: <http://co-guide.org/mechanism/african-committee-experts-rights-and-welfare-child-communication-procedure>
21. ICRS, 2019. *Inter-american Human Rights System. Court* [online]. [cit. 07.03.2019]. Dostupné na internete: <https://ijrcenter.org/regional/inter-american-system/>

22. IHRDA, 2018. *Who We Are*. [online]. [cit. 8.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.ihrda.org/about-us/who-we-are/>
23. KNCHR ICT, 2019. *Establishment*. [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: <https://www.knchr.org/About-Us/Establishment>
24. Mantu, Sandra, 2015. *Contingent Citizenship : The Law and Practice of Citizenship Deprivation in International, European and National Perspectives*. [online] [cit. 09.11.2018]. Dostupné na internete: <http://ebookcentral.proquest.com/lib/ntuuk/detail.action?docID=4003939>
25. Ministry of the Interior, 2013. *The Erased*. [online]. [cit. 16.03.2019]. Dostupné na internete: http://www.mnz.gov.si/en/services/the_erased/
26. MMC RTV Slovenija, 2016. *The lawsuit of the “erased” against Slovenia thrown out as baseless*). [online]. [cit. 16.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.rtvlo.si/news-in-english/the-lawsuit-of-the-erased-against-slovenia-thrown-out-as-baseless/407852>
27. OHCHR. 2018. *Right to a Nationality and Statelessness*. [online] [cit. 09.11.2018]. Dostupné na internete: <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Pages/Nationality.aspx>
28. OHCHR. 2019. *Human rights committee: Monitoring civil and political rights* [online]. [cit. 06.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CCPR/Pages/CCPRIntro.aspx>
29. Open Society Foundation, 2005. *Nubians in Kenya Appeal for Their "Right to Existence"*. [online]. [cit. 09.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.opensocietyfoundations.org/press-releases/nubians-kenya-appeal-their-right-existence>
30. Open Society Foundation, 2013. *African Court on Human and Peoples' Rights* . [online]. [cit. 08.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.opensocietyfoundations.org/fact-sheets/african-court-human-and-peoples-rights>
31. Open Society Foundations, 2019. *Mission and Values*. [online]. [cit. 08.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.opensocietyfoundations.org/about/mission-values>
32. Open Society Foundations, 2019. *Open Society Justice Initiative*. [online]. [cit. 08.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.opensocietyfoundations.org/about/programs/open-society-justice-initiative>

33. State of Israel, 2001. *Acquisition of Israeli Nationality*. [online]. [cit. 18.03.2019]. Dostupné na internete: <https://mfa.gov.il/MFA/MFA-Archive/2001/Pages/Acquisition%20of%20Israeli%20Nationality.aspx>
34. UNHCR, 2010. *International case law relating to statelessness*. [online]. [cit. 06.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/protection/statelessness/45179cbd4/international-case-law-relating-statelessness.html>
35. UNHCR, 2019. *Council of Europe: European Commission on Human Rights*. [online]. [cit. 06.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.refworld.org/publisher/COECOMMHR.html>
36. UNHCR, 2019. *Ending Statelessness*. [online]. [cit. 22.02.2019]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/stateless-people.html>
37. UNHCR, 2019. *Stateless Minorities And Their Search For Citizenship*. [online]. [cit. 17.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/ibelong/stateless-minorities/>
38. UNHCR, 2019. *UNHCR Statistics, The World in number*. [online]. [cit. 16.03.2019]. Dostupné na internete: http://popstats.unhcr.org/en/overview#_ga=2.181040167.1491998459.1552768076-2011383612.1550518872
39. Ústavný súd Slovenskej republiky, 2019. *Európsky súd pre ľudské práva*. . [online]. [cit. 01.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.ustavnysud.sk/analyticke-prehlady/europsky-sud-pre-ludske-prava>
40. Weissbrodt, David a Collins, Clay. 2006. The Human Rights of Stateless Persons. In: *Human Rights Quarterly. Vol.28(1)*, [online] [cit. 02.11.2018]. Dostupné na internete: https://scholarship.law.umn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1416&context=faculty_articles
41. *Zakon o državljanstvu Republike Slovenije*, 1991. [online]. [cit. 01.03.2019]. Dostupné na internete: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO13>

Elektronické dokumenty

42. African Commission on Human and Peoples' Rights , 2015. *Communication 317 / 2006 – The Nubian Community in Kenya vs The Republic of Kenya*. [online]. [cit. 17.03.2019]. Dostupné na internete: http://www.achpr.org/files/sessions/17th-ec/comunications/317.06/communication_317.06_eng.pdf
43. African Committee of Experts on the Rights and Welfare of the Child, 2014. *Briefing Paper: Implementation of Nubian Minors v. Kenya* [online]. [cit. 17.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/litigation-implementation-briefing-nubian-children-20170606.pdf>
44. African Committee Of Experts On The Rights And Welfare Of The Child, 2017. *Written Comments on Implementation - Institute on Human Rights and Development in Africa and Open Society Justice Initiative v. Kenya (Kenyan Nubian Children, Case No. 02/2010)*. [online]. [cit. 17.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/implementation-briefing-nubian-children-kenya-20170606.pdf>
45. Amnesty International, 2002. *The African Court: an Opportunity to Strengthen Human Rights Protection in Africa*. [online]. [cit. 19.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.amnesty.org/download/Documents/120000/ior630012002en.pdf>
46. Committee on the Rights of the Child, 2016. *Concluding observations on the combined third to fifth periodic reports of Kenya..* [online]. [cit. 17.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.refworld.org/docid/57aaeb8b4.html>
47. Council of Europe, 2007. *European court of human rights third section partial decision as to the admissibility of Application no. 26828/06 by Milan Makuc and Others against Slovenia*. [online]. [cit. 02.03.2019]. Dostupné na internete: <http://eudo-citizenship.eu/caselawDB/docs/ECHR%20Makuc%20a.o.%20v.%20Slovenia.pdf>
48. European court of human rights, 2010. *Case of Kurić and others v. Slovenia (Application no. 26828/06) – Third Section*. [online]. [cit. 01.03.2019]. Dostupné na internete: http://eudo-citizenship.eu/caselawDB/docs/ECHR%20Kuric%20and%20others%20v%20Slovenia%2026828_06.pdf

49. European Court of Human Rights, 2012. *Case Of Kurić And Others v. Slovenia (Application no. 26828/06) – Grand Chamber* [online]. [cit. 03.03.2019]. Dostupné na internete: [http://eudo-citizenship.eu/caselawDB/docs/ECHR%20Kuric%20v%20Slovenia%20\(Grand%20Chamber\).pdf](http://eudo-citizenship.eu/caselawDB/docs/ECHR%20Kuric%20v%20Slovenia%20(Grand%20Chamber).pdf)
50. European Court of Human Rights, 2014. *Case Of Kurić And Others V. Slovenia (Application no. 26828/06) Judgment (Just satisfaction)*. [online]. [cit. 16.03.2019]. Dostupné na internete: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-141899&filename=001-141899.pdf>
51. European Court of Human Rights, 2014. *Case Of Kurić And Others V. Slovenia (Application no. 26828/06) Judgment (Just satisfaction)*. [online]. [cit. 16.03.2019]. Dostupné na internete: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-141899&filename=001-141899.pdf>
52. Institute for Human Rights and Development in Africa (IHRDA) and the Open Society Justice Initiative, 2010. *Arguments On The Merits Of The Communication*. [online]. [cit. 09.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/nubian-minors-submission-20100603.pdf>
53. Inter-american Court of Human Rights, 2017. *Annual report*. [online]. [cit. 19.03.2019]. Dostupné na internete: <http://www.corteidh.or.cr/tablas/informe2017/ingles.pdf>
54. International Justice Resource Center, n.d. *Human Rights Committee* [online]. [cit. 19.03.2019]. Dostupné na internete: https://ijrcenter.org/un-treaty-bodies/human-rights-committee/#Individual_Complaints
55. League of Nations. 1930. *Convention on Certain Questions Relating to the Conflict of Nationality Law*. [online] [cit. 09.11.2018]. Dostupné na internete: <http://eudo-citizenship.eu/InternationalDB/docs/Convention%20on%20certain%20questions%20relating%20to%20the%20conflict%20of%20nationality%20laws%20FULL%20TEXT.pdf>
56. Massey, Hugh. 2010. *UNHCR and De Facto Statelessness*. Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees. [online] [cit. 02.11.2018]. Dostupné na internete: <http://www.unhcr.org/4bc2ddeb9.pdf>

57. *Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, 1966.* [online]. [cit. 11.11.2018]. Dostupné na internete: <https://www.amnesty.sk/wp-content/uploads/2012/01/Medzin%C3%A1rodn%C3%BD-pakt-o-ob%C4%8Dianskych-a-politick%C3%BDch-pr%C3%A1vach.pdf>
58. Minority rights group international, 2005. *Kenya: Minorities, Indigenous Peoples and Ethnic Diversity.* [online]. [cit. 09.03.2019]. Dostupné na internete: <https://minorityrights.org/wp-content/uploads/old-site-downloads/download-147-Kenya-Minorities-Indigenous-Peoples-and-Ethnic-Diversity.pdf>
59. OAS, 2011. *Mandate and Functions of the Commission .* [online]. [cit.19.03.2019]. Dostupné na internete: <http://www.oas.org/en/iachr/mandate/functions.asp>
60. Open Society Justice Initiative, 2009. *Letter of Introduction.* [online]. [cit. 08.03.2019]. Dostupné na internete: https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/minorsletter_2009414.pdf
61. The African Committee Of Experts On The Rights And Welfare Of The Child (Acerwc), 2011. *Decision On The Communication Submitted By The Institute For Human Rights And Development In Africa And The Open Society Justice Initiative (On Behalf Of Children Of Nubian Descent In Kenya) Against The Government Of Kenya.* [online]. [cit. 09.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/ACERWC-nubian-minors-decision-20110322.pdf>
62. The Registrar of the Court, 2016. *The issue of “erased” people who have settled their legal status in Slovenia has been resolved at national level.* [online]. [cit. 16.03.2019]. Dostupné na internete: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=003-5550125-6992822&filename=Decision%20Anastasov%20and%20Others%20v.%20Slovenia%20-%20issue%20of%20erased%20people.pdf>
63. *United Nations General Assembly Resolution 3274.* [online]. [cit. 11.11.2018]. Dostupné na internete: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/738/76/IMG/NR073876.pdf?OpenElement>
64. *United Nations General Assembly Resolution 50/152.* [online]. [cit. 11.11.2018]. Dostupné na internete: <http://www.un.org/documents/ga/res/50/ares50-152.htm>

Dohovory, deklarácie, ratifikačné listiny, charty a iné

65. *192/2001 Z.z. o prijatí Dohovoru o redukovaní počtu osôb bez štátnej príslušnosti* [online]. [cit. 11.11.2018]. Dostupné na internete: <https://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/51454/1/2>
66. *206/2001 Z.z. - o uzavretí Dohovoru o právnom postavení osôb bez štátnej príslušnosti* [online]. [cit. 02.11.2018]. Dostupné na internete: <https://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/51454/1/2>
67. *AESAN Human rights declaration, 2012.* [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: <https://asean.org/asean-human-rights-declaration/>
68. African Commission on Human and Peoples' Rights, 2019. *Ratification Table: African Charter on the Rights and Welfare of the Child* [online]. [cit. 05.03.2019]. Dostupné na internete: <http://www.achpr.org/instruments/child/ratification/>
69. *African Charter on the Rights and Welfare of the Child, 1999.* [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: http://www.achpr.org/files/instruments/child/achpr_instr_charterchild_eng.pdf
70. *American Convention on Human Rights, 1969.* [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: http://www.oas.org/dil/treaties_B-32_American_Convention_on_Human_Rights.pdf
71. *Arab Charter on Human rights, 1995.* [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: <http://www.humanrights.se/wp-content/uploads/2012/01/Arab-Charter-on-Human-Rights.pdf>
72. *Convention on the Nationality of Married Women. 1957.* [online]. [cit. 11.11.2018]. Dostupné na internete: http://www.un.org.ua/images/Convention_on_the_Nationality_of_Married_Women_eng1.pdf
73. Council of Europe, 2006. *Council of Europe Convention on the Avoidance of Statelessness in relation to State Succession.* [online]. [cit. 02.03.2019]. Dostupné na internete: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000001680083747>

74. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, 2017. *The Arab Human Rights System*. [online]. [cit. 08.03.2019]. Dostupné na internete: https://www.institut-fuer-menschenrechte.de/fileadmin/user_upload/Publikationen/E-Info-Tool/e-info-tool_abc_of_hr_for_dev_coop_the_arab_hr-system.pdf
75. *Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, 1987*. [online]. [cit. 11.11.2018]. Dostupné na internete: https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2012/06/CEDAW_1979.pdf
76. *Dohovor o právach dieťaťa, 1989*. [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: https://www.unicef.sk/dokumenty/materialy-na-stiahnutie/advocacy/dohovor_o_pravach_dietata.pdf
77. Európska komisia, 2010. *Európsky dohovor o ľudských právach*. [online]. [cit. 01.03.2019]. Dostupné na internete: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SLK.pdf
78. *Európsky dohovor o občianstve, 1997*. [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: [http://eudocitizenship.eu/NationalDB/docs/SLK%20418%202000%20\(origin al\).pdf](http://eudocitizenship.eu/NationalDB/docs/SLK%20418%202000%20(origin al).pdf)
79. Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky, 1996. *Dohovor o právnom postavení utečencov*. [online] [cit. 19.02.2019]. Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?azyl-migracia&subor=2790>
80. OSN. 1948. *Všeobecná deklarácia ľudských práv*. [online]. [cit. 02.11.2018]. Dostupné na internete: <https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2012/06/UDHRvSVK.pdf>
81. *Protocol to the African Charter on Human and Peoples' Rights on the Rights of Women in Africa, 1995*. [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: http://www.achpr.org/files/instruments/women-protocol/achpr_instr_proto_women_eng.pdf
82. Unicef, n.d. *Dohovor o právach dieťaťa*. [online]. [cit. 12.11.2018]. Dostupné na internete: <https://www.unicef.sk/kto-sme/o-nas/dohovor-o-pravach-dietata/>
83. United Nations Treaty Collection, 1989. *Convention on the Rights of the Child*. [online]. [cit. 22.02.2019]. Dostupné na internete: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en

84. United Nations, 2006. *Draft articles on Diplomatic Protection*. [online]. [cit. 19.02.2019]. Dostupné na internete: http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_8_2006.pdf
85. *Vyhláška ministra zahraničných vecí o Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach a Medzinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach*. [online]. [cit. 19.03.2019]. Dostupné na internete: https://www.narodnostnemensiny.gov.sk/data/att/8847_subor.pdf
86. *NARIADENIE RADY (ES) č. 343/2003 z 18. februára 2003 ustanovujúce kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o azyl podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny v jednom z členských štátov*. [online]. [cit. 22.03.2019]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003R0343&from=SK>